Algemene Rekenkamer Curaçao

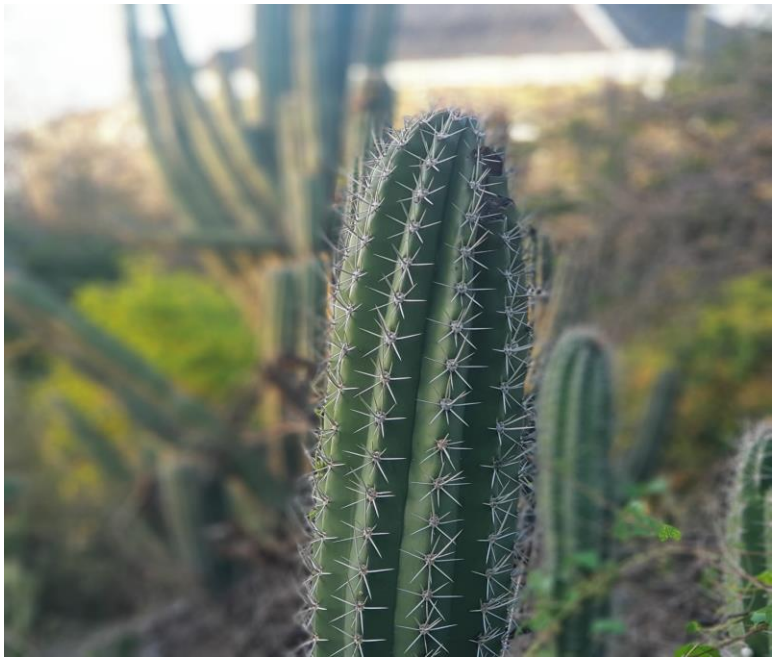

Rapport Jaarrekening 2019 Curaçao

Rechtmatigheid

LAND CURAÇAO

April

2021

Inhoudsopgave

AFKORTINGENLIJST **3**

BEGRIPPENLIJST **4**

RAPPORT IN HET KORT **6**

RAPÒRT RESUMÍ **13**

1 INLEIDING **19**

1.1 Aanleiding en doelstelling 19
1.2 Centrale onderzoeksvragen 19
1.3 Werkwijze 20
1.4 Leeswijzer 20

2 FINANCIËLE RECHTMATIGHEID **21**

2.1 Niet in overeenstemming met de vastgestelde landsbegroting 21
2.2 Niet in overeenstemming met de andere relevante wettelijke regelingen 24
2.3 Geconstateerde onregelmatigheid in 2019 25
2.4 Oordeel: geen financiële rechtmatigheid 27

3 ORDELIJK- EN CONTROLEERBAARHEID VAN HET FINANCIEEL BEHEER **28**

3.1 Niet ordelijk en niet controleerbaar 28
3.2 Oordeel: het financieel beheer is niet ordelijk en niet controleerbaar 36

4 GETROUW BEELD JAARREKENING **37**

4.1 Inrichting jaarrekening nog niet volledig in overeenstemming met de Lv C-2010 37
4.2 Inhoud jaarrekening nog niet volledig in overeenstemming met de Lv C-2010 39
4.3 Geen getrouwe weergave van het financieel beheer in de jaarrekening 42
4.4 Oordeel: de jaarrekening geeft geen getrouw beeld 43

5 AANBEVELINGEN **44**

6 REACTIE VAN HET MINISTERIE EN DE MINISTER VAN FINANCIËN **47**

7 NAWOORD REKENKAMER **51**

BIJLAGEN **52**

Bijlage 1 – Fouten en onzekerheden 52
Bijlage 2 – Ernstige tekortkomingen (x NAf. miljoen) 57
Bijlage 3 – Deelprojecten in de Roadmap om het financieel beheer te verbeteren 58
Bijlage 4 – Lijst Collectieve Sector 2019/2020 59

AFKORTINGENLIJST

AO/IB	Administratieve Organisatie en Interne Beheersing
AZ	Ministerie van Algemene Zaken
BPD	Ministerie van Bestuurlijke Planning en Dienstverlening
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Cft	College financieel toezicht
CORE	Continuous Reliability N.V.
COVID-19	Coronavirus Disease 2019
DOUANE	Douane Curaçao
EO	Ministerie van Economische Ontwikkeling
FIN	Ministerie van Financiën
FKP	Fundashon Kas Popular
GD	Gewone dienst
GMN	Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur
GOS	Geautomatiseerd Ontvanger Systeem
IT	Informatie Technologie
JUS	Ministerie van Justitie
KD	Kapitaaldienst
Lv C-2010	Landsverordening Comptabiliteit 2010; A.B. 2010, no. 87 bijlage b, inclusief de wijzigingen hierop.
Lv Fb	Landsverordening Financieel Beheer; P.B. 2015, no. 79
OWCS	Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport
PIMS@all-Paymaster	Personal Information Management Systems@all- Paymaster
RvM	Raad van Ministers
SEHOS	Sint Elisabeth Hospitaal
SMART	Specifiek, Meetbaar, Aanvaardbaar, Realistisch (haalbaar) en Tijdsgebonden.
SO	Staatsorganen en overige Algemene Organen (Rechtswezen en Defensie)
SOAB	Stichting Overheidsaccountantsbureau
SOAW	Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn
SVB	Sociale Verzekeringsbank
UR	Uitvoeringsrapportage
VVRP	Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning

BEGRIPPENLIJST

Begrip	Omschrijving
Begrotings-overschrijdingen	De uitgaven zijn hoger dan begroot of de inkomsten zijn lager dan begroot.
Betalingsordonnateur	Degene die door de secretaris-generaal van een ministerie namens de minister die het aangaat alsmede door de (onder)voorzitter of secretaris van de SO, is aangewezen voor de betaalbaarstelling ten laste van de begroting van bedragen die dat ministerie respectievelijk de SO betreffen. De aanwijzing van de betalingsordonnateur geldt vanaf het moment dat deze overheidsfunctionaris in het register van de betalingsordonnateurs is opgenomen. Dit register wordt beheerd door de secretaris-generaal van het betrokken ministerie.
Collectieve sector	Het Land en overige rechtspersonen. Deze rechtspersonen vallen onder toezicht van de overheid, worden voornamelijk (om niet) door de overheid gefinancieerd en produceren niet voor de markt. De collectieve sector wordt tweejaarlijks vastgesteld door Nederland en Curaçao. De rechtspersonen binnen de collectieve sector voor de periode van 2019/2020 staan opgenomen in bijlage 4.
Financieel beheer	Artikel 1 lid i van de Lv Fb definieert het financieel beheer als volgt: "Het geheel van beslissingen, handelingen en regels ter sturing en beheersing van de financiële transacties en de saldi waarvoor een minister medeverantwoordelijkheid draagt, alsmede de verantwoording daarover gericht op: 1. de juistheid, volledigheid en rechtmatigheid van de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten; 2. de ordelijke, doeltreffende en doelmatige aanwending van gemeenschapsgelden; 3. het beheersen van de financiële en operationele risico's."
Financiële rechtmatigheid	Financiële rechtmatigheid betreft de rechtmatigheid van beheershandelingen waaruit financiële gevolgen voortkomen die als baten, lasten en/of balansmutaties in de jaarrekening dienen te worden verantwoord.
(Financiële) Rechtmatigheidsfout	Als de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten niet overeenkomen met de wet- en regelgeving is dit een financiële rechtmatigheidsfout. In het rapport wordt gemakshalve het woord rechtmatigheidsfout gebruikt.
(Financiële) Rechtmatigheids-onzekerheid	Als de onderliggende documenten niet voldoende of betrouwbaar zijn om een oordeel te vormen over de financiële rechtmatigheid van de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten. In het rapport wordt gemakshalve het woord rechtmatigheidsonzekerheid gebruikt.
Getrouw	Het beeld dat de informatie oproept klopt met de feiten en is geschikt voor het doel waarvoor deze informatie aan de gebruiker is gegeven.
Getrouwheidsfout	Als de jaarrekening afwijkt van de vereisten van de Lv C-2010 betreffende opstellen van de jaarrekening.
Getrouwheids-onzekerheid	Indien er geen voldoende of geschikte onderliggende documenten beschikbaar zijn om een oordeel te vormen over de getrouwheid van de informatie.

Jaarrekening	Volgens artikel 18 van de Lv C-2010 bestaat de jaarrekening over een dienstjaar uit: "a. de rekening van baten en lasten op de gewone dienst; b. de rekening van gerealiseerde investeringen en andere kapitaaluitgaven alsmede de gerealiseerde dekking op de kapitaaldienst; c. een recapitulatie van de totaalbedragen van de baten en lasten per hoofdstuk, alsmede het voordelige of nadelige saldo; d. een recapitulatie van de totaalbedragen van de baten en lasten per economische categorie, alsmede het voordelige of nadelige saldo. e. een balans; f. een kasstroomoverzicht als bedoeld in artikel 31*; g. een opgave van de werkelijke sterkte van het personeel in 's Lands dienst in het afgelopen dienstjaar; h. een overzicht van de gerealiseerde personeelslasten; i. een overzicht van opgenomen (langlopende) geldleningen; j. een overzicht van uitgegeven (langlopende) geldleningen; k. een overzicht van gewaarborgde geldleningen en andere garantieverplichtingen; l. een overzicht van gerealiseerde deelnemingen in privaatrechtelijke rechtspersonen door het Land; m. een overzicht van de gerealiseerde lasten wegens subsidies en bijdragen aan instellingen, en van andere inkomensoverdrachten; n. een verzamel- en consolidatiestaat van gerealiseerde baten en lasten, per hoofdstuk en per economische categorie; o. een overzicht van de nettotbedragen van de baten en lasten van de collectieve sector (is in werking getreden de dag na de bekendmaking van de landsverordening van de 12de oktober 2020 tot wijziging van de Lv C-2010, P.B. 2020, no. 112 en werkt terug tot en met 1 januari 2017; p. een overzicht van verbruik goederen en diensten (dit geldt volgens de hierboven vermelde wijzing op de Lv C-2010 met ingang van 1 januari 2021); q. een toelichting op de jaarrekening; en r. een verslag over het afgelopen dienstjaar." *Artikel 31: "1. Het kasstroomoverzicht geeft door middel van een onderscheiding van soorten van ingaande en uitgaande kasstromen een volledige en gespecificeerde verklaring van de gerubriceerde mutaties van de liquide middelen gedurende het betreffende dienstjaar. 2. De vorm waarin het in het eerste lid bedoelde overzicht wordt gepresenteerd, de gegevens welke hij bevat en de wijze waarop deze gegevens worden gerubriceerd, worden door de minister van Financiën bij ministeriële regeling met algemene werking vastgesteld."
Materieel beheer	Het geheel van beslissingen, handelingen en regels gericht op het beheren en bewaken van niet-geldelijke waarden van het Land vanaf het moment van in beheer- of ingebruikneming tot aan het moment van afstoting alsmede de verantwoording die daarover moet worden afgelegd.

RAPPORT IN HET KORT

De Algemene Rekenkamer Curaçao (hierna: de Rekenkamer) heeft de wettelijke taak om de jaarrekening van het Land te onderzoeken. Op basis van het oordeel van de Rekenkamer kunnen de Staten de jaarrekening vaststellen en décharge verlenen aan de ministers voor het gevoerde beleid. Bovendien is de bevolking in staat om aan de hand van deze onderzoeksresultaten rekenschap te vragen aan de overheid.

Onderzocht is of:

1. de verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten in het jaar 2019 tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de wet- en regelgeving (financiële rechtmatigheid);
2. de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de financiële positie van het Land per 31 december 2019 en het resultaat over 2019 (getrouwe weergave)[1].

De onderzoeksresultaten zijn het volgende.

1. De verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten in 2019 zijn niet tot stand gekomen in overeenstemming met de wet- en regelgeving.

   De basis voor dit oordeel is als volgt.

   a. De verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten zijn niet tot stand gekomen in overeenstemming met de vastgestelde landsbegroting. De rechtmatigheidsfout wegens de begrotingsoverschrijdingen bedraagt totaal NAf. 178,1 miljoen. Het bestaat uit een begrotingsoverschrijding van de uitgaven van totaal NAf. 97,3 miljoen (55%) en van de inkomsten van totaal NAf. 80,8 miljoen (45%).

      De begrotingsoverschrijding van de uitgaven wordt voornamelijk veroorzaakt door GMN voor NAf. 70,9 miljoen (73%) en SOAW voor NAf. 12,5 miljoen (13%).

      De begrotingsoverschrijding van de inkomsten wordt voor vierenzestig procent (64%) veroorzaakt doordat NAf. 51,9 miljoen begrote inkomsten voor FIN niet zijn gerealiseerd.

   b. De verplichtingen en de uitgaven zijn ook niet tot stand gekomen volgens de andere relevante wettelijke regelingen zoals die inzake subsidie. De rechtmatigheidsfout bedraagt totaal NAf. 357,6 miljoen. Dit bedrag betreft alle rechtmatigheidsfouten van NAf. 535,7 miljoen met uitzondering van de begrotingsoverschrijdingen van NAf. 178,1 miljoen. Deze fout van NAf. 357,6 miljoen bestaat grotendeels uit

[1] De jaarrekening geeft een getrouwe weergave als deze is opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van de Lv C-2010. Gezien deze verordening deels het financieel verslaggevingsstelsel voor het opstellen van deze jaarrekening betreft.

subsidies voor een totaalbedrag van NAf. 256,8 miljoen die zijn verstrekt zonder de vereiste subsidiebeschikkingen en overdrachten van totaal NAf. 39,2 miljoen die betaald zijn zonder de onderliggende overeenkomsten. De salarissen bevatten ook onrechtmatigheden. De betaalde salarissen aan de ministers en het personeel van het gevangeniswezen hebben geen wettelijk grondslag. De totale omvang van dit bedrag kon niet bepaald worden.

c. De uitgaven en de ontvangsten waarvan het onzeker is of deze volgens de relevante wettelijke regelingen zijn ontstaan. Deze rechtmatigheidsonzekerheid bedraagt totaal NAf. 3.171 miljoen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de onzekerheid rondom de rechtmatigheid van de belastinginkomsten van NAf. 1.412,9 miljoen (45%) daar de interne beheersing rondom deze inkomsten niet voldoende is.

2. De jaarrekening geeft geen getrouw beeld van de financiële positie van het Land per 31 december 2019 en het resultaat over 2019.

De basis voor dit oordeel is dat deze jaarrekening de volgende tekortkomingen heeft.

a. Het is niet opgesteld volgens alle betreffende bepalingen van de Lv C-2010. Zo worden de begrotingswijzigingen niet in de jaarrekening toegelicht. De begrotingsafwijkingen ten opzichte van de door de Staten vastgestelde begroting zijn ondanks dat de wet[2] dit voorschrijft niet in de jaarrekening toegelicht. Hierdoor ontbreken belangrijke gegevens zoals de redenen en de (financiële) impact van deze wijzigingen. De jaarrekening bevat NAf. 26,1 miljoen aan getrouwheidsfouten en NAf. 5.482 miljoen aan getrouwheidsonzekerheden. De getrouwheidsfout betreft voornamelijk onterechte afboekingen van een vordering op FKP van NAf. 24,5 miljoen en een lening van NAf. 137.026. De getrouwheidsonzekerheden van NAf. 5.482 miljoen worden grotendeels veroorzaakt door de onzekerheid rondom de belastinginkomsten van NAf. 1.412,9 miljoen (26%) en het overzicht van vermoedelijke belastingontvangsten van NAf. 2.312,1 miljoen (42%).

b. Het geeft geen getrouwe weergave van het gevoerde financieel beheer. De jaarrekening bevat met betrekking tot de rechtmatigheid en de getrouwheid totaal NAf. 561,8[3] miljoen aan fouten en NAf. 8.653[4] miljoen aan onzekerheden. Omwille van een getrouw beeld mag de jaarrekening niet meer dan NAf. 17 miljoen aan fouten en of onzekerheden bevatten. Aangezien deze jaarrekening niet aan dit

[2] Artikel 32 van de Lv C-2010.
[3] NAf. 535,7 miljoen + NAf. 26,1 miljoen. Zie ook bijlage 1 tabel 4.
[4] NAf. 3.171 miljoen + NAf. 5.482 miljoen. Zie ook bijlage 1 tabel 4.

criterium voldoet geeft het de gebruiker geen juist inzicht over de financiële positie en het resultaat van het Land.

Concluderend is het oordeel over de jaarrekening als volgt.

1. De verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten in het jaar 2019 zijn niet tot stand gekomen in overeenstemming met de wet- en regelgeving (geen financiële rechtmatigheid).
2. De jaarrekening geeft geen getrouw beeld van de financiële positie van het Land per 31 december 2019 en het resultaat over 2019.

Derhalve is de Rekenkamer van oordeel dat de jaarrekening geen getrouw beeld geeft van de financiële positie van het Land per 31 december 2019 en het resultaat over 2019. Dientengevolge hebben de Staten of een andere gebruiker van deze jaarrekening geen juist inzicht over de financiële positie en het resultaat van het Land. De Rekenkamer kan deze jaarrekening aldus niet goedkeuren.

Het feit dat het financieel beheer niet ordelijk en niet controleerbaar is, is de oorzaak van de hierboven vermelde bevindingen en conclusies.

Het financieel beheer is niet ordelijk en niet controleerbaar om de volgende redenen.

1. De ministeries voldoen nog niet aan de minimale eisen van ordelijkheid en controleerbaarheid die zijn voorgeschreven in de Lv Fb zoals het treffen van de vereiste functiescheiding, een goede interne beheersing van de inkomsten, het aanwijzen van alle betalingsordonnateurs, het (voldoende) invullen van de interne controlefuncties bij de ministeries en het verrichten van de vereiste interne controles zoals de controle op de gegevens verwerkt in de administraties.
2. Er wordt niet (geheel) voldaan aan de overige betreffende bepalingen van de Lv Fb zoals het opstellen van landsbesluiten en ministeriële regelingen ter nadere uitwerking van onder meer procedures voor de instelling van invordering, incasso, kwijting en teruggave van ontvangsten anders dan belastingen. Alsook het opnemen van een verslag 'Beheer van de onroerende zaken' als afzonderlijke nota bij de jaarrekening.

Door de hierboven vermelde tekortkomingen heeft het Land onvoldoende waarborgen voor:

- het rechtmatig innen van de ontvangsten en betalen van de uitgaven;
- een getrouwe verantwoording van de cijfers in de jaarrekening.

De impact van deze tekortkomingen op de jaarrekening zijn de geconstateerde fouten van rechtmatigheid en getrouwheid van totaal NAf. 561,8 miljoen en de onzekerheden van totaal NAf. 8.653 miljoen. In bijlage 1 tabellen 7 en 8 worden deze fouten en onzekerheden onderverdeeld per ministerie.

Verder is geconstateerd dat vorderingen[5] van totaal NAf. 47,4 miljoen die ouder zijn dan een jaar nog niet zijn geïncasseerd. Deze vorderingen betreffen onder andere aflossingen op leningen die zijn verstrekt aan de Ontwikkelingsbank van de Nederlandse Antillen (OBNA) ter waarde van NAf. 15,8 miljoen en Integrated Utility Holding N.V. (Aqualectra) ter waarde van NAf. 31,6 miljoen. Deze vorderingen stonden sinds 2010 op de balans.
Op 10 februari 2021[6] is de RvM op basis van het advies van FIN akkoord gegaan om de vordering op OBNA om te zetten in nieuwe leningen. Inzake de vordering op Aqualectra heeft het Land (lees: FIN) tot op heden deze vordering niet geïncasseerd. Terwijl Aqualectra de schuld aan het Land in haar jaarrekening heeft verantwoord. Verder meldt Aqualectra in haar jaarrekening dat zij overweegt om deze schulden met het Land te gaan verrekenen. Ondanks dat de Rekenkamer en de SOAB sinds voorgaande jaren, het Land (lees: FIN en de minister van Financiën) erop hebben gewezen om over te gaan tot incasseren van deze vordering, is dit tot op heden nog niet gebeurd.

In 2018 heeft het Land aangegeven dat zij haar financieel beheer op orde zal brengen en houden. Als (ultieme) toetssteen hiervan zal haar jaarrekening over het dienstjaar 2021 tijdig worden vastgesteld en voorzien van een goedkeurende controleverklaring. Om dit te bewerkstelligen heeft zij een Roadmap[7] opgesteld. De deelprojecten opgenomen in deze Roadmap staan onder andere opgenomen in bijlage 3. Tijdens het onderzoek is geconstateerd dat de realisatie van de oplossingen hierin achterlopen op de planning. Mede om deze reden zijn de onderstaande aanbevelingen aangedragen in dit rapport.

<u>Aanbevelingen</u>

De Rekenkamer constateert bij herhaling dat er ernstige tekortkomingen en zwaktes zijn in het financieel beheer van het Land. Dit heeft geleid, om 10 oktober 2010 als meetpunt te nemen, dat er sinds de verkrijging van de status van autonoom Land binnen het Koninkrijk, de jaarrekeningen van het Land jaarlijks door de Rekenkamer zijn afgekeurd.

[5] Volgens Artikel 23 van de Landsverordening Algemene Rekenkamer Curaçao zal de Rekenkamer er zoveel mogelijk op toezien of de vorderingen van het Land met de vereiste voortvarendheid worden afgewikkeld.
[6] Zaaknummer 2021/003411.
[7] Deze Roadmap is door de SOAB opgesteld.

Er worden continu plannen gemaakt door het Land om de hierboven vermelde problematiek aan te pakken echter zonder onder andere een tijdige uitvoering en er wordt daarom geen tijdige en voldoende voortgang geboekt. Het Land voldoet mede hierdoor feitelijk dan ook niet aan de beginselen van goed openbaar bestuur met betrekking tot transparantie en publieke verantwoording. Met transparantie wordt onder andere bedoeld dat de jaarrekening deugdelijk is en voldoet aan alle relevante wettelijke bepalingen. Onder publieke verantwoording wordt verstaan dat de overheid een getrouwe verantwoording aflegt over de rechtmatigheid van de inning, het beheer en de besteding van publieke middelen. Het behelst verder dat de overheid '*in control*' is.

De Rekenkamer is zich bewust van de uitdagingen die Curaçao als relatief klein land heeft om complexe problemen op te lossen. Het is echter een hoogst zorgwekkende situatie dat de openbare financiën en de verantwoording daarover niet op orde zijn. Het Land kan zich dit niet langer permitteren. Overigens is het tot nu toe niet duidelijk of de eerdere afspraak met het Cft om tot een goedkeurende verklaring voor het Land voor de jaarrekening 2021 te komen nog haalbaar is. Het Land nog geen officiële mededeling hierover gedaan.

De Rekenkamer beveelt de Staten aan om van de RvM/minister van Financiën met spoed te vragen of de realisatie van een goedkeurende controleverklaring voor 2021 nog realiseerbaar is. De Staten worden ook aanbevolen om met spoed van de RvM te eisen hoe ervoor gezorgd zal worden dat de aanbevelingen van de Rekenkamer en ook die van de SOAB met de nodige urgentie effectief uitgevoerd zullen worden. Het houdt vanzelfsprekend ook in dat er een grondige analyse wordt verricht van de oorzaken die er toe leiden dat de uitvoeringskracht van plannen tot nu toe onvoldoende is en dat effectieve oplossingen aangedragen worden. Er wordt verder aanbevolen om continu toezicht te houden op dit onderwerp en de minister van Financiën periodiek verantwoording te vragen over de voortgang.

Voorts geeft de Rekenkamer op basis van haar bevindingen de volgende aanbevelingen. Dergelijke aanbevelingen zijn ook in de rapporten inzake de jaarrekeningen 2016, 2017 en 2018 gedaan.[8]

[8] Zie ook https://www.rekenkamercuracao.cw/rechtmatigheid voor deze rapporten.

Aan de Staten wordt wederom het volgende aanbevolen.

1. De regering te verzoeken om de nodige informatie inzake de begrotingsoverschrijdingen van totaal NAf. 178,1 miljoen vooralsnog aan haar te verschaffen zodat zij deze overschrijdingen kan beoordelen voordat zij overgaat tot de vaststelling van de jaarrekening 2019 inclusief de begrotingswijzigingen;
2. Toezien dat de minister van Financiën alsook de RvM de hieronder vermelde aanbevelingen zo spoedig opvolgen rekening houdende met de doelstelling van een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening.
3. Aan de minister van Financiën te verzoeken om duidelijkheid te verschaffen omtrent de relatie tussen het verbeteringstraject opgenomen in de Roadmap en de afspraken die zijn gemaakt in het Landspakket/de uitvoeringsagenda.

De Staten worden ook aanbevolen om de begrotingswijzigingen vast te stellen binnen de wettelijke termijnen. Volgens artikel 42 lid 1 en artikel 46 lid 1 en 2 van de Lv C-2010 dient de vaststelling van de begrotingswijzigingen op drie vaste momenten in een jaar te geschieden, namelijk uiterlijk op 15 mei, 15 augustus en 15 november.

Aan de minister van Financiën en de overige ministers van de RvM (inclusief de ministeries) wordt nogmaals het volgende aanbevolen.

1. De realisatie van de opgenomen doelstellingen in de Roadmap als topprioriteit aan te merken en dit ook uit te dragen naar hun betreffende ministeries. De opgenomen plannen en acties hierin dienen elk een afrondingsdatum te hebben en voortdurend te worden gemonitord. Geconstateerde afwijkingen in de planning dienen terstond aangekaart te worden en indien nodig aangepast.
2. Te zorgen voor beschikbaarheid van toegewijd personeel en de nodige financiële middelen.
3. Maandelijks aan de Sector Beleid en Begrotingsbeheer te rapporteren over de begrotingsuitvoering en de dreigende begrotingsoverschrijdingen om onrechtmatige overschrijdingen hierin te voorkomen.
4. De begrotingswijzigingen (inclusief de begrotingsoverschrijdingen) in de jaarrekening per ministerie toe te lichten.
5. De geldende wet- en regelgeving na te leven door onder andere de betalingsordonnateurs conform de wet aan te wijzen, de vereiste subsidiebeschikkingen op te stellen en de relevante overdrachtsovereenkomsten te ondertekenen voordat deze uitgekeerd worden.
6. De geconstateerde tekortkomingen in het jaarverslag op een uniforme wijze te verbeteren.

De minister van Financiën wordt ook aanbevolen om de nettobedragen van de baten en de lasten van de Stichting HNO Holding, HNO Vastgoed en Beheer N.V., HNO Transitie en Exploitatie N.V. en Stichting Gaming Control Board te vermelden in het overzicht van de collectieve sector. Alsook om bij het opstellen van het overzicht gebruik te maken van jaarrekeningen 2019. Indien dit om gegronde redenen niet mogelijk is dienen deze handelswijze en de redenen ook in de toelichting duidelijk te worden vermeld.

Verder wordt aan de minister aanbevolen om te zorgen dat het onderzoek door de SOAB inzake de onregelmatigheid bij de Ontvanger met spoed wordt afgerond. Verder wordt aanbevolen om alhoewel de Lv C-2010 de vermelding van deze aangelegenheden niet vereist, gepleegde onregelmatigheden ook te vermelden in het jaarverslag. Overigens wordt ook aanbevolen om met spoed gepaste maatregelen te treffen om onregelmatigheden zoals bij de Ontvanger te voorkomen. Voorbeelden hiervan zijn alle ministeries waarbij sprake is van ontoereikende AO/IB.

Tot slot wordt de minister van Financiën aanbevolen om de openstaande vordering bij Aqualectra met spoed te innen.

RAPÒRT RESUMÍ

Pa lei, Kontraloria General di Kòrsou (di awor padilanti, Kontraloria) tin e tarea di kontrolá kuenta anual di Pais. A base di e opinion ku Kontraloria yega na dje, Parlamento por aprobá e kuenta anual i duna deskargo na e ministernan pa e maneho finansiero ku nan a hiba. Ademas, pueblo por usa e resultadonan di e kontrol pa pidi gobièrnu duna kuenta i rason.

A kontrolá si:

1. e kompromisonan finansiero i entrada- i gastunan na 2019 a sosodé konforme lei i konforme e demas reglanan fihá den lei (legalidat finansiero);
2. e kuenta anual ta un refleho konfiabel di posishon finansiero di Pais riba dia 31 di desèmber 2019 i di e resultado di aña 2019 (refleho konfiabel)[9].

E resultadonan di e investigashon ta lo siguiente.

1. Na 2019, e kompromisonan finansiero i e entrada- i gastunan no a sosodé konforme lei i demas reglanan fihá den lei.

   E opinion akí ta basá riba lo siguiente.

   a. E kompromisonan finansiero i e entrada- i gastunan no a sosodé konforme e presupuesto nashonal aprobá. E eror di legalidat debí ku a surpasá e presupuesto ta suma, na tur, NAf. 178,1 mion. E ekseso di presupuesto akí ta resultado di un ekseso total di gastu di NAf. 97,3 mion (55%) i un total di entrada di NAf. 80,8 mion (45%) menos.

      Na e banda di gastu, e ekseso di presupuesto a sinta prinsipalmente serka GMN, na balor di NAf. 70,9 mion (73%) i SOAW na balor di NAf. 12,5 mion (13%).

      Na e banda di entrada, sesentikuater porshento (64%) di e ekseso di presupuesto ta debí na NAf. 51,9 mion na entrada ku FIN a presupuestá i ku no a keda realisá.

   b. E kompromisonan finansiero i e gastunan no a ser hasí konforme e otro reglanan relevante fihá den lei, por ehèmpel e lei di supsidio. E eror di legalidat debí na esei ta suma NAf. 357,6 mion, esta: e suma total di eror di legalidat, di NAf. 535,7 mion, despues di kita afó e NAf. 178,1 mion na ekseso di presupuesto. E eror akí di NAf. 357,6 mion ta konsistí prinsipalmente di supsidio otorgá sin e desishonnan di supsidio nesesario, na un balor total di NAf. 256,8 mion, i transferensia hasí sin niun

[9] Pa por bisa ku e kuenta anual ta duna un bista konfiabel, e mester ser prepará konforme e disposishonnan fihá den Ordenansa Nashonal di Regla di Kontabilidat (Lv C-2010), ya ku e ordenansa akí ta stipulá sierto aspekto di e sistema di informe finansiero ku mester apliká pa preparé e kuenta anual.

akuerdo ku komo base, na un balor total di NAf. 39,2 mion. Relashoná ku salario tambe tin ilegalidat. Manera e salarionan pagá na e ministernan i e personal di e sistema penitensiario no tin base legal. No por a determiná kuantu esei a suma na tur.

c. Tin duda enkuanto si sierto entrada- i gastunan a sosodé konforme e reglanan relevante fihá den lei. E duda enkuanto legalidat akí ta suma na tur NAf. 3.171 mion i ta debí prinsipalmente na e duda ku tin enkuanto legalidat di NAf. 1.412,9 mion (45%) na entrada di impuesto, pa motibu ku e kontrol interno relashoná ku e entradanan akí ta defisiente.

2. E kuenta anual no ta duna un bista konfiabel di posishon finansiero di Pais riba dia 31 di desèmber 2019 ni di e resultado di aña 2019.

E opinion akí ta basá riba e siguiente defisiensianan di e kuenta anual.

a. E no a ser prepará konforme tur disposishon relevante fihá den Ordenansa Nashonal di Regla di Kontabilidat (Lv C-2010). Por ehèmpel, den e kuenta anual no tin aklarashon di e kambionan di presupuesto. Tampoko no a aklará e desviashonnan ku a hasi for di e presupuesto ku Parlamento a aprobá, siendo ku lei[10] ta preskribí esei. Komo resultado, e kuenta anual falta dato importante, manera e rasonnan tras di e kambionan i nan impakto (finansiero). E kuenta anual ta kontené NAf. 26,1 mion na eror di konfiabilidat i NAf. 5.482 mion na duda di konfiabilidat. E erornan tin di aber prinsipalmente ku dos debe ku a ser bahá for di kuenta indebidamente: un debe di NAf. 24,5 mion di FKP i un fiansa di NAf. 137.026. E dudanan enkuanto konfiabilidat, na balor di NAf. 5.482 mion, ta debí prinsipalmente na e insertidumbre ku ta eksistí tokante e entradanan di impuesto, na balor di NAf. 1.412,9 mion (26%), i e lista di entrada probabel di impuesto, ku ta suma NAf. 2.312,1 mion (42%).

b. E no ta duna un bista konfiabel di e maneho finansiero hibá. Na tur, e kuenta anual ta kontené NAf. 561,8[11] mion na eror di legalidat i di konfiabilidat, i NAf. 8.653[12] mion na duda. Pa por bisa ku un kuenta anual ta duna un bista konfiabel, e no tin mag di kontené mas ku NAf. 17 mion na eror i/òf duda. Ya ku e kuenta anual akí no ta kumpli ku e kriterio ei, no por bisa ku un persona ku us'é lo haña un bon bista di e posishon finansiero i e resultado di Pais.

[10] Artíkulo 32 di Lv C-2010.
[11] NAf. 535,7 mion + NAf. 26,1 mion. Wak tambe anekso 1, tabèl 4.
[12] NAf. 3.171 mion + NAf. 5.482 mion. Wak tambe anekso 1, tabèl 4.

Konkluyendo, nos opinion di e kuenta anual ta lo siguiente.

1. E kompromisonan finansiero i entrada- i gastunan na 2019 no a sosodé konforme lei i demas reglanan fihá den lei (no tin legalidat finansiero).
2. E kuenta anual no ta duna un bista konfiabel di posishon finansiero di Pais riba dia 31 di desèmber 2019 ni di e resultado di aña 2019.

Pues, Kontraloria ta di opinion ku e kuenta anual no ta duna un bista konfiabel di posishon finansiero di Pais riba dia 31 di desèmber 2019 ni di e resultado di aña 2019. Konsekuentemente, Parlamento òf usuarionan di e kuenta anual akí lo no haña un bista korekto di posishon finansiero i resultado di Pais. Debí na esei, Kontraloria no por aprobá e kuenta anual.

E resultado- i konklushonnan akí ta debí ku no tin un atministrashon finansiero na òrdu i kontrolabel.

Atministrashon finansiero di Pais no ta na òrdu ni kontrolabel, debí na lo siguiente.

1. Ainda e ministerionan no ta kumpli ku e eksigensianan mínimo pa atministrashon ordená i kontrolabel fihá den Lv Fb, manera separashon di funshon, bon kontrol interno di entrada, nombramentu di tur e funshonarionan di pago (betalingsordonnateurs), sòru pa (sufisiente di) e funshonnan di kontrol interno na kada ministerio ta yená i sòru ku ta kumpli ku e tareanan di kontrol interno rekerí, entre otro, kontrol di e datonan prosesá den e diferente sistemanan di atministrashon.
2. No ta kumpliendo ku (tur) e demas disposishonnan fihá den Lv Fb, ku ta bisa entre otro ku mester traha dekreto nashonal i dekreto ministerial, por ehèmpel pa elaborá e prosedimentunan ku mester sigui ora di imponé, kobra, paga i hasi restitushon di tur sobra entradanan ku no ta impuesto, i ku mester inkluí un relato di 'Atministrashon di Propiedat Inmóbil' komo un dokumento apart huntu ku e kuenta anual.

Debí na e defisiensianan akí, Pais no tin sufisiente garantia ku:

- kobransa di e entradanan i pago di e gastunan a sosodé di akuerdo ku lei;
- e sifranan den e kuenta anual ta duna un bista konfiabel.

E impakto ku e defisiensianan akí tabatin riba e kuenta anual ta bisto na e erornan di legalidat i konfiabilidat konstatá, na balor di NAf. 561,8 mion, i e dudanan na balor di NAf. 8.653 mion. Den anekso 1, tabèl 7 i 8, e erornan i dudanan akí ta aparesé partí pa kada ministerio.

Tambe a konstatá ku tin debe pa kobra [13], di mas ku un aña bieu, na balor di NAf. 47,4 mion, ku no a ser kobrá ainda. Ta trata aki, entre otro, di amortisashon di un fiansa duná na Ontwikkelingsbank van de Nederlandse Antillen (OBNA) na balor di NAf. 15,8 mion i di un otro na Integrated Utility Holding N.V. (Aqualectra), na balor di NAf. 31,6 mion. E debenan akí ta riba balans for di 2010. Dia 10 di febrüari 2021[14], Konseho di Minister a bai di akuerdo, riba konseho di FIN, pa kombertí e debe di OBNA den algun fiansanan nobo. Pa loke ta trata e debe di Aqualectra, te dia djawe Pais (esta: FIN) no a kobra esaki, siendo ku Aqualectra a kontabilisá e debe ku e tin ku Pais den su kuenta anual. Ademas, den su kuenta anual, Aqualectra ta menshoná ku e ta evaluando pa hasi un kompensashon di su debenan i esunnan di Pais. Apesar ku Kontraloria i SOAB algun aña kaba a rekordá Pais (esta: FIN) ku mester kobra e debenan akí, te dia djawe esei no a sosodé.

Na 2018, Pais a indiká ku e tabata bai pone su maneho finansiero na òrdu i ten'é asina. Loke lo mustra (definitivamente) ku a kumpli ku e meta akí ta si e kuenta anual 2021 di Pais risibí un sertifikashon di kontrol di akountent ku un opinion favorabel (goedkeurende controleverklaring) i ser aprobá pa Parlamentu na tempu. Pa por logra esei, Pais a formulá un Roadmap[15]. E sup-proyektonan den e Roadmap akí ta aparesé den anekso 3. Durante e investigashon, a konstatá ku realisashon di e solushonnan menshoná ta kana atras kompará ku plan. Esei ta un di e motibunan dikon Kontraloria ta presentá e siguiente rekomendashonnan den e rapòrt akí.

Rekomendashonan

Kontraloria ta keda konstatá defisiensia i debilidat grave den atministrashon finansiero di Pais. Ta pa e motibu ei, tumando 10 di òktober 2010 komo punto di referensia, for di dia ku Kòrsou a haña státus di Pais outónomo den reino, tur aña Kontraloria a desaprobá e kuenta anual di Pais.

Pais ta keda traha un plan tras di otro pa resolvé e problemátika deskribí aki riba, sin logra adelanto ku ta sufisiente i na tempu, entre otro debí ku e plannan ei no ta ser ehekutá ku sufisiente rapides. Entre otro debí na esaki, Pais no ta kumpliendo de fakto ku e prinsipio di bon gobernashon pa loke ta trata transparensia i responsabilisashon públiko. Ku transparensia nos ke men, entre otro, ku e kuenta anual mester ta korekto, kumpliendo ku tur disposishon legal relevante. Responsabilisashon públiko ta enserá ku gobiènu mester rindi kuenta na un manera

[13] Segun Artíkulo 23 di Landsverordening Algemene Rekenkamer Curaçao, Kontraloria mester vigilá mas tantu posibel pa e debenan ku Pais tin pa kobra ser atendé ku e diligensia nesesario.
[14] Zaaknummer 2021/003411.
[15] E Roadmap a wòrdu formulá door di SOAB.

konfiabel pa mustra ku kobransa, atministrashon i uso di fondo públiko ta sosodé konforme lei i reglanan relevante fihá den lei. Tambe e ta enserá ku gobièrnu mester ta '*in control*'.

Kontraloria ta konsiente di e retonan ku Kòrsou ta enfrentá pa resolvé problema kompleho siendo un pais relativamente chikitu. No opstante, e echo ku finansa públiko i e responsabilisashon korespondiente no ta na òrdu ta un situashon sumamente preokupante. Pais no por permití su mes di sigui asina. Ademas, ainda no tin klaridat si e palabrashon hasí ku Cft, esta, ku lo optené un deklarashon sin reserva pa kuenta anual di 2021, ta alkansabel ainda. Te na e momentonan akí, Pais no a hasi ningun anunsio ofisial al respekto.

Kontraloria ta rekomendá Parlamento pa puntra Konseho di Minister/Minister di Finansa urgentemente si un deklarashon di kontrol sin reserva ta realisabel ainda pa 2021. Tambe ta rekomendá Parlamento pa eksigí Konseho di Minister urgentemente pa splika kon lo pèrkurá pa e rekomendashonnan di Kontraloria, i esunnan di SOAB, ser ehekutá efektivamente i ku e urgensia nesesario. Opviamente, esei lo rekerí entre otro un análisis profundo pa saka afó ta pa ki kousa te asina leu no a logra implementá e plannan i, huntu ku esei, lo mester proponé solushon efektivo. Ademas, Kontraloria ta rekomendá pa monitoriá e tema akí riba base kontinuo i pidi minister di Finansa periódikamente pa duna kuenta di e progreso lográ.

Ademas, a base di e resultadonan di su investigashon, Kontraloria ta hasi e siguiente rekomendashonnan. Den e informenan tokante kuenta anual di 2016, 2017 i 2018 tambe Kontraloria a hasi rekomendashon paresido.[16]

Ta hasi Parlamento, Minister di Finansa i e demas ministernan di Konseho di Minister, un biaha mas, e siguiente rekomendashonnan.

1. Pidi gobièrnu pa, provishonalmente, duna Parlamento e informashon nesesario tokante e ekseso total di presupuesto di NAf. 178,1 mion, pa Parlamento por evaluá e eksesonan akí promé ku e aprobá e kuenta anual di 2019 ku e kambionan di presupuesto;
2. Pidi Minister di Finansa aklará kon e trayekto di mehoramentu inkluí den e Roadmap i e palabrashonnan hasí den e Landspakket/e agènda di ehekushon ta relashoná ku otro.

Tambe ta rekomendá Parlamento pa aprobá e kambionan di presupuesto denter di e plasonan fihá den lei. Segun artíkulo 42, insiso 1 i artíkulo 46, insiso 1 i 2 di Lv C-2010, aprobashon di kambio di presupuesto mester tuma lugá na tres momento fiho di aña, esta, mas tardá dia 15 di mei, 15 d ougùstùs i 15 di novèmber.

[16] E informenan akí ta disponibel tambe na https://www.rekenkamercuracao.cw/rechtmatigheid.

Ta hasi Minister di Finansa i e demas ministernan di Konseho di Minister (i e ministerionan), un biaha mas, e siguiente rekomendashonnan.

1. Duna máksimo prioridat na realisashon di e ophetivonan inkluí den e Roadmap i fomentá esaki den nan respektivo ministerionan. Mester fiha pa ki fecha mester kompletá kada un di e plan- i akshonnan den e Roadmap i monitoriá nan progreso kontinuamente. Ora konstatá ku ta desviando for di loke a plania, mester atendé esaki i hasi kualke adaptashon nesesario inmediatamente.
2. Pèrkurá pa disponibilidat di personal dediká i e fondonan nesesario.
3. Raportá tur luna na sektor di Maneho Finansiero i Presupuestario tokante ehekushon di e presupuesto i tokante si tin ekseso di presupuesto ku ta menasá, pa asina evitá ekseso di presupuesto ku ta kontra lei.
4. Duna aklarashon den e kuenta anual tokante e kambionan di presupuesto (inkluso e eksesonan di presupuesto) pa kada ministerio.
5. Kumpli ku lei i reglanan relevante fihá den lei. Entre otro esei ta enserá ku mester nombra e funshonarionan di pago (betalingsordonnateurs) manera lei ta preskribí, traha e desishonnan di supsidio nesesario i firma e akuerdonan di transferensia korespondiente promé ku hasi pago.
6. Koregí e defisiensianan konstatá den e informe anual na un manera uniforme.

Ademas, nos ta rekomendá Minister di Finansa pa por menshoná e sumanan neto di e entrada- i gastunan di e organisashonnan Stichting HNO Holding, HNO Vastgoed en Beheer N.V., HNO Transitie en Exploitatie N.V. i Stichting Gaming Control Board den e resúmen di e sektor kolektivo. Tambe, pa por usa e kuentanan anual di 2019 den resúmen akí. Si pa sierto motibu di peso esei no ta posibel, mester menshoná e prosedimentu ei i e motibunan tambe bon kla den e nota splikativo.

Tambe nos ta rekomendá Minister pa pèrkurá pa e investigashon dor di SOAB relashoná ku e iregularidat konstatá na Ontvanger finalisá mas pronto posibel. Ademas, aunke Lv C-2010 no ta eksigí pa menshoná e tipo di asuntunan ei, ta rekomendá pa menshoná e iregularidatnan kometí tambe den e informe anual. Fuera di esei, ta rekomendá pa, ku urgensia, tuma medida adekuá pa prevení iregularidat manera loke a tuma lugá na Ontvanger, por ehèmpel, na tur ministerio ku tin AO/IB defisiente.

Por último, ta rekomendá Minister di Finansa pa kobra e debe habrí na Aqualectra urgentemente.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

De Rekenkamer heeft de wettelijke taak om de jaarrekening van het Land te onderzoeken. De onderzochte jaarrekening en het oordeel van de Rekenkamer hierover worden aan de Staten aangeboden. Zonder dit oordeel kunnen de Staten de jaarrekening niet vaststellen en ook geen décharge verlenen aan de ministers voor het gevoerde beleid.[17] Bovendien is de bevolking in staat om aan de hand van de onderzoeksresultaten van de Rekenkamer rekenschap te vragen aan de overheid. Om een oordeel te kunnen geven over de jaarrekening heeft de Rekenkamer twee onderzoeksvragen geformuleerd.

1.2 Centrale onderzoeksvragen

Dit rapport beantwoordt de volgende twee onderzoeksvragen:

1. Zijn de verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten in het jaar 2019 tot stand gekomen in overeenstemming met de wet- en regelgeving (financiële rechtmatigheid)?
2. Geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de financiële positie van het Land per 31 december 2019 en het resultaat van 2019 (getrouwe weergave)?

Deze onderzoeksvragen zijn onderverdeeld in de volgende deelvragen:

1. Zijn de verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten tot stand gekomen overeenkomstig de vastgestelde landsbegroting en de andere relevante wettelijke regelingen (financiële rechtmatigheid)?
2. Is het financieel beheer ordelijk en controleerbaar volgens de eisen in de Lv Fb?
3. Is de jaarrekening opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van de Lv C-2010?
4. Is het gevoerde financieel beheer getrouw weergegeven in de jaarrekening?

[17] Artikel 68 lid 2 en artikel 85 lid 5 van de Staatsregeling van Curaçao, bijlage behorende bij A.B. 2010, no. 86. Artikelen 50 en 51 van de Lv C-2010. Artikelen 1 en 22 van de Landsverordening Algemene Rekenkamer Curaçao, A.B. 2010, no. 87 bijlage h.

1.3 Werkwijze

De Rekenkamer heeft bij het onderzoeken van de jaarrekening 2019 gecontroleerd of deze financieel rechtmatig en getrouw is. Hierbij zijn onder andere de jaarrekening en de onderliggende documenten geanalyseerd. Ook is gebruik gemaakt van de verrichte controlewerkzaamheden van de interne accountant van het Land, de SOAB[18]. Deze werkzaamheden zijn hiervoor eerst door de Rekenkamer beoordeeld en akkoord bevonden.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 behandelt de deelvraag 'Zijn de verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten tot stand gekomen overeenkomstig de vastgestelde landsbegroting en andere relevante wettelijke regelingen (financiële rechtmatigheid)?'. In hoofdstuk 3 wordt de deelvraag 'Is het financieel beheer ordelijk en controleerbaar volgens de eisen in de Lv Fb?' beantwoord. In dit hoofdstuk wordt ook kort ingegaan op de stand van zaken van de implementatie van het plan van aanpak van de regering om het financieel beheer te verbeteren. De deelvragen 'Is de jaarrekening opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van de Lv C-2010?' en 'Is het gevoerde financieel beheer getrouw weergegeven in de jaarrekening?' worden behandeld in hoofdstuk 4. In dit hoofdstuk wordt ook ons oordeel over de jaarrekening gegeven. Hierna volgen in hoofdstuk 5 de aanbevelingen. Hoofdstuk 6 bevat een weergave van de reactie van het Ministerie en de minister van Financiën op het rapport. Tot slot bevat hoofdstuk 7 het nawoord van de Rekenkamer.

[18] Artikel 24 van de Landsverordening Algemene Rekenkamer Curaçao A.B. 2010, no. 87 bijlage h.

2 FINANCIËLE RECHTMATIGHEID

Financiële rechtmatigheid houdt in dat verplichtingen, uitgaven en ontvangsten verantwoord in de jaarrekening overeenstemmen met de vastgestelde landsbegroting en de andere relevante wettelijke regelingen. Dit hoofdstuk beantwoordt de eerste deelvraag: **Zijn de verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten tot stand gekomen overeenkomstig de vastgestelde landsbegroting en de andere relevante wettelijke regelingen?** In de eerste paragraaf wordt antwoord gegeven op het eerste gedeelte van deze vraag en in de tweede paragraaf op het tweede gedeelte van de vraag.

2.1 Niet in overeenstemming met de vastgestelde landsbegroting

De verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten zijn niet tot stand gekomen volgens de vastgestelde landsbegroting. Deze begroting betreft de vastgestelde landsbegroting 2019 plus de wijzigingen hierop.

De begroting[19] 2019 is op 20 december 2018 door de Staten vastgesteld. Dit is conform artikel 16 lid 1 van de Lv C-2010 dat vermeldt dat de inspanningen erop gericht zijn dat de begroting door de Staten wordt vastgesteld in het jaar voorafgaand aan dat waarop deze betrekking heeft. De eerste en enige wijziging op deze vastgestelde begroting is op 9 december 2019[20] door de Staten vastgesteld[21]. Deze begrotingswijziging is niet binnen de wettelijke[22] termijnen vastgesteld. Volgens artikel 42 lid 1 en artikel 46 lid 1 en 2 van de Lv C-2010 dienen de vaststelling van de begrotingswijzigingen op drie vaste momenten in een jaar te geschieden, namelijk uiterlijk op 15 mei, 15 augustus en 15 november.

Bij het vergelijken van de werkelijke en de vastgestelde begrote uitgaven en inkomsten per ministerie blijkt dat sprake is van begrotingsoverschrijdingen[23] voor een totaalbedrag van NAf. 178,1[24] miljoen. De overschrijdingen bestaan uit de totale uitgaven (inclusief de verplichtingen) die op ministerieniveau totaal NAf. 97,3 miljoen hoger zijn dan de uitgaven conform de vastgestelde begroting terwijl de ontvangsten NAf. 80,8 miljoen lager zijn dan de inkomsten volgens deze begroting.

[19] P.B. 2018, no. 78.
[20] P.B 2019, no. 80.
[21] Deze wijziging is op 27 september 2019 door regering aan de Staten aangeboden.
[22] Artikel 46 lid 2 van de Lv C-2010.
[23] Artikel 45 lid 2 van de Lv C-2010.
[24] Onderhevig aan afrondingsverschillen.

De begrotingsoverschrijdingen worden in de tabellen 1a en 1b per ministerie nader gespecificeerd.

Tabel 1a – Begrotingsoverschrijdingen van de uitgaven per ministerie in NAf. en in percentage

Ministeries	Vastgestelde Begroting P.B. 2018 no. 78	Vastgestelde eerste suppletoire (wijziging) op de vastgestelde begroting P.B. 2019 no. 80	Vastgestelde begroting inclusief de vastgestelde wijziging	Jaarrekening	Overschrijding per ministerie	Percentage t.o.v. de totale overschrijding uitgaven
Uitgaven GD						
SO	59.377.755	256.283	59.634.038	53.932.765	-	-
AZ	45.128.843	129.559	45.258.402	47.237.448	1.979.046	2,03
BPD	173.573.511	9.224.907	182.798.418	166.893.331	-	-
JUS	224.202.304	4.090.062	228.292.366	234.120.142	5.827.776	5,99
VVRP	76.623.170	5.842.607	82.465.777	81.754.433	-	-
EO	52.377.509	55.659	52.433.168	57.339.298	4.906.130	5,04
OWCS	343.767.532	14.121.604	357.889.136	341.076.141	-	-
SOAW	129.504.917	(19.911.775)	109.593.142	122.075.139	12.481.997	12,83
GMN	360.794.538	(1.637.998)	359.156.540	371.360.852	12.204.312	12,55
FIN	221.473.793	(2.051.558)	219.422.235	193.878.673	-	-
Totaal GD	**1.686.823.872**	**10.119.350**	**1.696.943.222**	**1.669.668.222**	**37.399.261**	**38,45**
Uitgaven KD						
SO	637.000	-	637.000	337.730	-	-
AZ	4.252.000	-	4.252.000	1.803.405	-	-
BPD	4.015.000	-	4.015.000	5.189.255	1.174.255	1,21
JUS	12.589.000	-	12.589.000	5.524.039	-	-
VVRP	30.010.000	-	30.010.000	28.276.232	-	-
EO	16.199.000	-	16.199.000	8.726.402	-	-
OWCS	29.270.100	-	29.270.100	11.690.392	-	-
SOAW	8.880.200	-	8.880.200	5.650.889	-	-
GMN	11.859.200	-	11.859.200	70.564.553	58.705.353	60,35
FIN	32.370.100	17.904.600	50.274.700	22.237.238	-	-
Totaal KD	**150.081.600**	**17.904.600**	**167.986.200**	**160.000.135**	**59.879.608**	**61,55**
Totale overschrijding uitgaven GD en KD					**97.278.869**	**100**

De begrotingsoverschrijding van de uitgaven wordt voornamelijk veroorzaakt door GMN voor NAf. 70,9[25] miljoen (73%) en SOAW voor NAf. 12,5 miljoen (13%). Hieronder volgt een grafische weergave van de overschrijdingen per ministerie volgens tabel 1a.

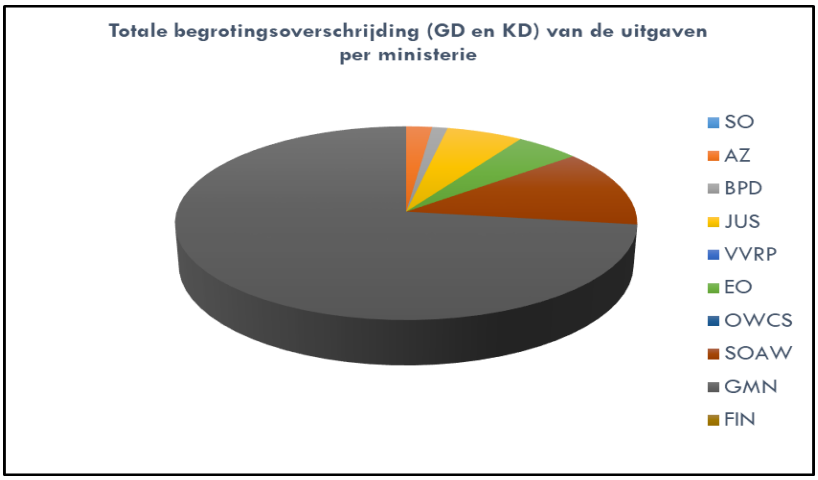

Figuur 1a – Begrotingsoverschrijdingen van de uitgaven per ministerie

[25] Dit bedrag is de optelsom van de betreffende bedragen in tabel 1a. Namelijk NAf. 12,2 miljoen + NAf. 58,7 miljoen. Voor de begrotingsoverschrijdingen van de inkomsten is gebruik gemaakt van tabel 1b.

Tabel 1b – Begrotingsoverschrijdingen van de inkomsten per ministerie in NAf. en in percentage

Ministeries	Vastgestelde Begroting P.B. 2018 no. 78	Vastgestelde eerste suppletoire (wijziging) op de vastgestelde begroting P.B. 2019 no. 80	Vastgestelde begroting inclusief de vastgestelde wijziging	Jaarrekening	Overschrijding per ministerie	Percentage t.o.v. de totale overschrijding inkomsten
			Inkomsten GD			
SO	9.675.300	-	9.675.300	10.470.213	-	-
AZ	12.330.700	217.179	12.547.879	(35.672)	12.583.551	15,58
BPD	6.600.000	(834.425)	5.765.575	5.295.528	470.047	0,58
JUS	21.023.100	(1.164.132)	19.858.968	21.555.270	-	-
VVRP	46.521.700	2.004.224	48.525.924	33.536.937	14.988.987	18,56
EO	950.000	(136.556)	813.444	3.952.002	-	-
OWCS	7.508.200	(4.885.777)	2.622.423	1.867.617	754.806	0,93
SOAW	5.940.100	(3.656.564)	2.283.536	4.554.043	-	-
GMN	5.518.500	(288.422)	5.230.078	6.149.418	-	-
FIN	1.570.756.260	18.863.825	1.589.620.085	1.537.650.295	51.969.790	64,35
Totaal GD	**1.686.823.860**	**10.119.352**	**1.696.943.212**	**1.624.995.651**	**80.767.181**	**100**
			Inkomsten KD			
SO	-	-	-	-	-	-
AZ	-	-	-	1.166.441	-	-
BPD	-	-	-	-	-	-
JUS	-	-	-	443.034	-	-
VVRP	150.000	-	150.000	160.762.994	-	-
EO	-	-	-	12.183	-	-
OWCS	-	-	-	1.753.921	-	-
SOAW	-	-	-	18.391	-	-
GMN	-	-	-	103.391	-	-
FIN	149.931.600	17.904.600	167.836.200	175.621.816	-	-
Totaal KD	**150.081.600**	**17.904.600**	**167.986.200**	**339.882.171**	**-**	**-**
Totale overschrijding inkomsten GD en KD					**80.767.181**	**100**

De begrotingsoverschrijding van de inkomsten wordt voor vierenzestig procent (64%) veroorzaakt doordat NAf. 51,9 miljoen begrote inkomsten voor FIN niet zijn gerealiseerd. De overschrijdingen per ministerie opgenomen in figuur 1b worden hieronder geïllustreerd.

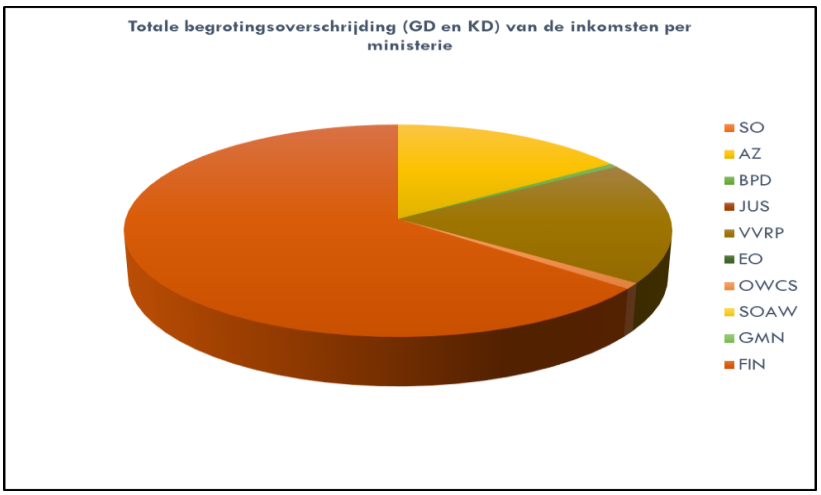

Figuur 1b – Begrotingsoverschrijdingen van de inkomsten per ministerie

De begrotingsafwijkingen ten opzichte van de door de Staten vastgestelde begroting zijn ondanks dat de wet dit voorschrijft niet in de jaarrekening toegelicht. Hierdoor ontbreken belangrijke gegevens zoals de redenen en de (financiële) impact van deze wijzigingen. Het

gevolg hiervan is dat de Staten en de gebruiker van de jaarrekening niet over de nodige informatie beschikken om te beoordelen of deze afwijkingen (begrotings-wijzigingen) terecht zijn geweest. De Staten kunnen bovendien hun taak om de regering te controleren niet goed uitoefenen als zij de jaarrekening van het Land inclusief de begrotingswijzigingen hierin vaststellen zonder de nodige informatie inzake deze wijzigingen te hebben ontvangen. De aanvaardbaarheid van de overschrijdingen kan zodoende niet door de Staten worden beoordeeld. Het hierboven vermelde komt het recht van de Staten om wijzigingen over de vastgestelde landsbegroting goed of af te keuren (het budgetrecht) niet ten goede.

2.2 Niet in overeenstemming met de andere relevante wettelijke regelingen

De verplichtingen en de uitgaven zijn niet tot stand gekomen volgens de andere relevante wettelijke regelingen zoals onder andere de regelingen voor subsidies, overdrachten en aanbestedingen. Het totaal hiermee gemoeide bedrag betreft NAf. 357,6 miljoen (zie bijlage 1, tabel 5. Dit betreft alle rechtmatigheidsfouten met uitzondering van de begrotingsoverschrijdingen). Het bedrag van NAf. 357,6 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door diverse onrechtmatigheden van totaal NAf. 296 miljoen. Deze onrechtmatigheden betreffen verstrekte subsidies zonder de vereiste ministeriële beschikkingen aan negen stichtingen voor een totaalbedrag van NAf. 256,8 miljoen. Overdrachten aan twee instellingen zonder een getekende overeenkomst voor een totaal NAf. 39,2 miljoen. Alsmede betaalbaarstellingen door een niet aangewezen betalingsordonnateur zoals wordt voorgeschreven door artikel 15 van de Lv Fb. De overdrachten zijn uitgegeven door VVRP voor NAf. 9,1 miljoen en EO voor NAf. 30,1 miljoen.

Het totaalbedrag van NAf. 256,8 miljoen wordt als volgt gespecificeerd:

- AZ: NAf. 4,8 miljoen;
- JUS: NAf. 4,2 miljoen;
- OWCS: NAf. 204 miljoen;
- SOAW: NAf. 10,1 miljoen;
- GMN: NAf. 33,7 miljoen.

De hierboven vermelde bedragen staan ook opgenomen in bijlage 1, tabel 7 onder de post subsidies/overdrachten. Het toekennen van subsidies zonder een subsidiebeschikking is in afwijking van onder meer de bepalingen in de subsidieverordening die voorschrijven dat een subsidie verleend dient te worden op basis van een beschikking. Dit ondanks het feit dat de Rekenkamer en de SOAB in hun rapporten inzake de jaarrekeningen 2010 tot en met 2018 ook aangeven dat het verlenen van subsidie zonder een beschikking tegen de wet is. Doordat

er geen subsidiebeschikkingen zijn opgesteld is het risico hoog dat deze subsidiegelden voor andere doelen worden aangewend. Als de beschikkingen niet worden opgesteld ontbreken ook de normen om te kunnen toetsen of de subsidies rechtmatig zijn besteed. Verder dienen de betalingsordonnateurs ook volgens de Lv Fb te worden aangewezen.

Door deze tekortkomingen is het risico hoog dat subsidiegelden/gemeenschapsgelden van totaal NAf. 256,8 miljoen onrechtmatig worden besteed zonder dat deze ooit teruggevorderd kunnen worden.

De salariskosten bevatten ook diverse onrechtmatigheden. Zo beschikken de betaalde salarissen aan de ministers, aan ambtenaren met een bezoldigingsschaal 18 en aan het personeel van het gevangeniswezen niet over een wettelijke grondslag. De totale omvang van dit bedrag kon niet bepaald worden daar de specifieke benamingen van het personeel niet in de salarisadministratie staan opgenomen.

Verder is het onzeker of de uitgaven en de ontvangsten van totaal NAf. 3.171 miljoen volgens de andere relevante wettelijke regelingen tot stand zijn gekomen (rechtmatigheids-onzekerheid; zie bijlage 1 tabel 6). De onzekerheid bestaat bij onder andere de volgende posten:

1. de belastinginkomsten voor NAf. 1.412,9 miljoen;
2. de verstrekte subsidies en overdrachten van totaal NAf. 288,4 miljoen;
3. de beloning van personeel voor NAf. 306,4 miljoen;
4. het verbruik van goederen en diensten voor NAf. 175,8 miljoen.

Deze onzekerheid wordt veroorzaakt doordat het financieel beheer niet ordelijk en niet controleerbaar is (zie hoofdstuk 3). Een van de hoge risico's van een ongezond financieel beheer is dat onregelmatigheden worden gepleegd. In de volgende paragraaf wordt een geconstateerde onregelmatigheid gepresenteerd.

2.3 Geconstateerde onregelmatigheid in 2019

Uit een intern onderzoek bij de Ontvanger is in maart 2019 gebleken dat er onregelmatigheden hebben plaatsvonden bij de uitbetaling van restitutie van belastingen en/of premies voor sociale lasten voor een totaal bedrag van NAf. 400.000. Het betreft oude openstaande restitutiegelden die zijn overgemaakt op de bankrekeningen van andere belastingplichtigen/personen dan de rechthebbenden.

Bij de constatering van deze onregelmatigheid heeft de Ontvanger de minister van Financiën hiervan op de hoogte gesteld. Na afronding van het interne onderzoek is in juni 2019 het betreffend verslag aan de minister van Financiën aangeboden.

De Ontvanger heeft de volgende maatregelen genomen en ook nieuwe procedures ingesteld om onregelmatigheden te voorkomen.

1. De verantwoordelijke ex-medewerkers zijn eerst op non-actief gesteld en later ontslagen.
2. Er is aangifte gedaan bij het Openbaar Ministerie. Dit onderzoek is nog gaande.
3. De vermindering van het aantal medewerkers dat betrokken is bij het proces van onder andere het opvoeren van bankrekeningen en de uitbetaling van restituties.
4. De formulieren voor de registratie van bankrekeningen moeten vergezeld zijn van een geldig identiteitsbewijs waarmee de handtekening op het formulier geverifieerd kan worden.
5. Voor de afhandeling van verzoeken inzake bankrekeningen zoals het opvoeren en muteren van informatie omtrent deze rekeningen zijn specifiek twee bankmedewerkers en medewerkers van de Ontvanger aangewezen.
6. Bij het overmaken van restituties op bankrekeningen in het buitenland of de Postspaarbank moeten de gegevens handmatig worden opgevoerd in het MCB-bestand zodat de uitbetaling kan plaatsvinden. Twee aangewezen bankmedewerkers zijn bevoegd om deze betalingen te markeren als uitbetaald in het GOS en via MCB uit te betalen.
7. Tot betaalbaarstelling van restituties en goedkeuring voor uitbetaling hiervan zijn specifieke medewerkers van de Ontvanger en het bankpersoneel aangewezen.
8. Voordat de uitbetalingen worden geverifieerd en geautoriseerd in het MCB online banking systeem wordt een visuele controle gedaan van de betaallijst. De maximale geautoriseerde bedragen per aangewezen medewerker zijn vastgesteld en vastgelegd.

Uit het dossier van het intern onderzoek blijkt dat dit onderzoek niet toereikend is en wel om de reden dat dit niet door een onafhankelijke derde is verricht. De leidinggevende functionaris die het onderzoek heeft verricht, is dezelfde persoon van wie de gebruikersnaam is gebruikt voor het plegen van de geconstateerde onregelmatigheden. Het vermoeden bestaat dat deze gebruikersnaam door een andere persoon is gebruikt. Dit doordat de betreffende leidinggevende functionaris heeft aangegeven zijn wachtwoord twee keer te hebben afgestaan aan een collega tevens familielid. Uit het onderzoek van BearingPoint is gebleken dat de bankrekeningnummers via de computer van dit familielid zijn opgevoerd. Hierdoor is de Rekenkamer van oordeel dat het onderzoek niet door deze leidinggevende verricht moest worden, maar door een (externe) onafhankelijke deskundige. Verder is geconstateerd dat de

scope van het interne onderzoek beperkt was tot het jaar 2016 terwijl er openstaande restituties zijn vanaf 1997. Dit houdt in dat de omvang van de onregelmatigheid groter kan zijn dan het bedrag van NAf. 400.000. Hierdoor ontstaat een onzekerheid in de rechtmatigheid en de getrouwheid die niet gekwantificeerd kan worden. Tot slot zijn de maatregelen recentelijk getroffen. De goede werking van deze maatregelen kon mede hierdoor en wegens de *lockdown* nog niet worden beoordeeld. Het Land heeft in 2020 aan de SOAB verzocht om de omvang van deze onregelmatigheid te onderzoeken. Ook om vast te stellen of de door het Land getroffen maatregelen optimaal zijn om eventele onregelmatigheden te voorkomen en tijdig te detecteren. Dit onderzoek is nog niet afgerond.

Overigens is geconstateerd dat deze onregelmatigheid in de jaarrekening is toegelicht maar niet in het jaarverslag. Alhoewel de Lv C-2010 de vermelding van deze aangelegenheden niet vereist is het vermelden hiervan ook in het jaarverslag aan te raden.

De hierboven vermelde onregelmatigheid kon plaatsvinden mede wegens het feit dat de vereiste maatregelen niet *in place* waren. Deze tekortkomingen zijn door de controlerende instanties herhaaldelijk onder de aandacht van de Ontvanger en ook andere ministeries gebracht. Deze onregelmatigheid geeft ook blijk dat het risico voor het plegen van onregelmatigheden hoog is bij alle ministeries waar sprake is van ontoereikende AO/IBs. Voorbeelden van ontoereikende AO/IB zijn het BPD inzake de salarissen, de ministeries die subsidies/overdrachten verstrekken en de ministeries die niet-belastinginkomsten genereren.

2.4 Oordeel: geen financiële rechtmatigheid

De verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten zijn niet tot stand gekomen overeenkomstig de vastgestelde landsbegroting en de andere relevante wettelijke regelingen. De basis voor dit oordeel is het volgende.

1. De begrotingsoverschrijdingen (rechtmatigheidsfout) van totaal NAf. 178,1 miljoen.
2. De verplichtingen en de uitgaven die niet tot stand zijn gekomen volgens andere relevante wettelijke regelingen. De rechtmatigheidsfout is totaal NAf. 357,6 miljoen.
3. De uitgaven en de ontvangsten waarvan het onzeker is of deze volgens de relevante wettelijke regelingen zijn ontstaan. Deze rechtmatigheidsonzekerheid bedraagt totaal NAf. 3.171 miljoen.

3 ORDELIJK- EN CONTROLEERBAARHEID VAN HET FINANCIEEL BEHEER

Een ordelijk en controleerbaar financieel beheer is een belangrijke voorwaarde om de ontvangsten en uitgaven van het Land te controleren. Hierdoor zijn de minimale eisen voor een ordelijk en controleerbaar financieel beheer in de Lv Fb[26] geregeld. Deze eisen zijn als normen gebruikt om de ordelijk- en controleerbaarheid van het financieel beheer bij het Land te toetsen. Dit hoofdstuk behandelt de tweede deelvraag: **Is het financieel beheer ordelijk en controleerbaar volgens de vereisten in de Lv Fb?** Op basis van de hierboven vermelde toetsing wordt antwoord gegeven op deze vraag. Hieronder worden de onderzoeksresultaten, de verrichte werkzaamheden en de gehanteerde normen gepresenteerd.

3.1 Niet ordelijk en niet controleerbaar

Uit het onderzoek is gebleken dat het financieel beheer niet ordelijk en controleerbaar is wegens verschillende redenen. Deze redenen komen vervolgens aan de orde.

Het financieel beheer voldoet niet aan de minimale wettelijke eisen

De minimale twaalf eisen volgens de Lv Fb[27] worden hieronder opgesomd en waar nodig kort toegelicht.

a. De preventieve beveiliging met betrekking tot het handelen door het aanbrengen van beperkingen in de bevoegdheden van de functionarissen.
   Dit houdt in dat tenminste binnen de meest bepalende processen de vereiste functiescheidingen zoals tussen degene die een verplichting aangaat en degene die deze controleert, aanwezig zijn teneinde de betrouwbaarheid van de informatie te waarborgen.
b. De voorwaarden voor de uitoefening van interne controle, zoals een interne controlefunctie.
c. De tekenbevoegdheden dienen geregeld te zijn. Het betreft de tekenbevoegdheden voor onder andere het aangaan van verplichtingen en de betaalbaarstelling van facturen door de betalingsordonnateurs.
d. Het opstellen van instructies, richtlijnen, normen en budget voor de verantwoordelijke overheidsfunctionarissen. De ministeries dienen te beschikken over instructies, richtlijnen en normen inzake onder andere het aangaan van verplichtingen, de subsidies en de overdrachten en hun inkomsten. Deze instructies dienen over het algemeen door FIN te zijn uitgevaardigd, door de RvM of door de verantwoordelijke minister(s).

[26] Artikel 2 lid 2.
[27] Artikel 2 lid 3.

e. De vastlegging van de administratieve organisatie in een handboek. Dit is een handboek inzake de AO/IB dat aan de gebruikers inzicht verschaft in onder andere de hierin beschreven processen en de richtlijnen die zij dienen te volgen bij deze processen.
f. De beveiliging van de bezittingen. Het betreffen formele regels en procedures voor het beheren en bewaken van de materiële bezittingen van het Land.
g. De juiste, tijdige en volledige registratie van transacties in de financiële administratie.
h. De informatiebeveiliging van de gegevens vastgelegd in de financiële administratie.
i. De controle op de administratie van de gegevens en de informatie die hieruit volgt.
j. De controle dat de eigendommen van de overheid bestaan.
k. De controle op primaire verantwoordingsverslagen zoals managementrapporten.
l. De toetsing van de gehanteerde normen bij de controle bedoeld in de onderdelen i tot en met k.

Tijdens dit onderzoek is het financieel beheer over het dienstjaar 2019 getoetst op basis van de hierboven vermelde eisen. De uitkomsten vertonen met uitzondering van het punt inzake de bevoegdheden van de betalingsordonnateurs geen verschillen met de uitkomsten voor het dienstjaar 2018. Hieronder wordt de aangetroffen situatie per eis kort beschreven.

a. Er is nagegaan in hoeverre de vereiste functiescheidingen bij de processen van de grote uitgavenposten zoals personeelskosten, subsidies en overdrachten aanwezig zijn. Ook binnen de inkomstenprocessen. Geconstateerd is dat er functiescheidingen bestaan maar deze zijn niet voldoende genoeg om de betrouwbaarheid van onder andere de personeelsuitgaven van het Land te waarborgen. Zo is er geen functiescheiding geregeld tussen degene die in het salarissysteem muteert en degene die deze mutaties controleert. Verder ontbreken de vereiste functiescheidingen in de processen van diverse andere inkomsten zoals de paspoorten[28] en de rijbewijzen. Ook alle inkomsten van GMN zoals de inkomsten gegenereerd door de uitvoerende instanties Geneeskunde en Gezondheidszaken en Veterinaire Zaken.
b. Uit het onderzoek blijkt dat de interne controlefunctie bij zeven ministeries niet is ingevuld en bij FIN onvoldoende is ingevuld wegens een gebrek aan mankracht. Deze situatie heeft als gevolg dat er (geen) voldoende interne controles bij de ministeries verricht (kunnen) worden. Zo zijn onder meer de vereiste controles onder de hierboven vermelde letters i tot en met k niet verricht. Het gevolg is dat fouten en gebreken in handelingen van de functionarissen niet (tijdig) ontdekt en gecorrigeerd worden.

[28] Verwezen wordt naar het rapport 'Doeltreffendheid interne beheersing rondom de processen uitgifte van paspoorten en rijbewijzen' uitgebracht door de Rekenkamer. https://www.rekenkamercuracao.cw/files/rapport_puzonderzoek__1576780832.pdf.

c. De tekenbevoegdheden voor het aangaan van verplichtingen waren in het dienstjaar 2019 voor alle ministeries geregeld. De bevoegdheden van de betalingsordonnateurs waren bij AZ, BPD, EO, FIN, GMN, VVRP en SOAW zoals voorgeschreven[29] geregeld. OWCS en JUS hadden geen betalingsordonnateur aangewezen zoals voorgeschreven door de wet.
d. Voor het aangaan van verplichtingen, de subsidies en de overdrachten zijn diverse instructies, richtlijnen en normen beschikbaar. Echter, er ontbreken (bijgewerkte) instructies, richtlijnen en normen voor de inkomsten gegenereerd bij de ministeries. Voorbeelden hiervan zijn de inkomsten inzake erfpacht en huurgronden, bouwvergunningen, keuringen van motorrijtuigen en naheffingsaanslagen voor de diverse nummerverkoop-lokaliteiten.
e. In 2010 heeft het Land AO/IB handboeken voor alle ministeries beschreven. Deze handboeken zijn echter niet geformaliseerd en zijn niet meer 'up to date'.
f. Het Land heeft nog geen formele regels en procedures voor het beheren en bewaken van haar materiële bezittingen. In de *Managementletter* hieromtrent die door de SOAB in 2013 is uitgebracht, staat opgenomen dat het Land geen beleid, procedures en richtlijnen betreffende haar materieel beheer heeft. Hierin staan ook diverse aanbevelingen om deze tekortkomingen weg te werken zoals de onderdelen die uitgewerkt dienen te worden in procedures betreffende de monitoring, controle en verantwoording van de oplevering van de activa. Echter, zijn deze aanbevelingen tot op heden nog niet opgevolgd waardoor het Land geen optimale beveiliging heeft van haar waarden/bezittingen.
g. Het Land kampt nog steeds met problemen inzake de juiste, tijdige en volledige registratie van transacties in haar administratie. Dit blijkt uit het feit dat facturen van het dienstjaar 2019 ten laste van het resultaat van het dienstjaar 2020 (in E-One[30]) zijn gebracht. Deze facturen dienen conform de wettelijke[31] bepalingen ten laste van het resultaat van het dienstjaar 2019 te worden verantwoord. Aangezien deze facturen zijn ontvangen voordat de administratie eind april 2019 is afgesloten en de betreffende goederen en diensten vóór 1 maart 2020 zijn geleverd.
h. De informatiebeveiliging vertoont een tekortkoming omdat onder andere onbevoegden toegang hebben tot het belastingsysteem (GOS). Terwijl dit systeem de primaire registratie bevat van de grootste inkomstenpost van het Land.

[29] Artikel 1d en artikel 14 van de Lv Fb.
[30] Dit is de financiële administratie van het Land.
[31] Artikel 3 en artikel 20 lid 1 van de Lv Fb.

i. De vereiste controles onder de hierboven vermelde letters i tot en met l worden niet (voldoende) verricht. Deze controles zijn:
    1. de controle op de administratie van de gegevens en de informatie die hieruit volgt (i);
    2. de controle dat de eigendommen van de overheid bestaan (j);
    3. de controle op de primaire verantwoordingsverslagen (k);
    4. de toetsing van de gehanteerde normen bij deze controles (l).

    Dit wordt veroorzaakt doordat de interne controlefuncties niet (volledig) zijn ingevuld.

Het financieel beheer voldoet niet (geheel) aan de overige bepalingen van de Lv Fb

Bovendien is geconstateerd dat niet (geheel) is voldaan aan de onderstaande overige bepalingen van de Lv Fb.

1. Het opstellen van landsbesluiten en ministeriële regelingen ter nadere uitwerking van de bepalingen in het financieel beheer (totaal elf[32]). Hieraan is niet volledig voldaan. Drie van de elf besluiten/regelingen zijn opgesteld, namelijk het Landsbesluit subsidie[33], de Regeling procedureregels kleine kas[34] en het Landsbesluit aanbestedingsregels[35]. De overige landsbesluiten en ministeriele regelingen ter nadere uitwerking van onder meer procedures voor instelling van de invordering, incasso, kwijting en teruggave van ontvangsten, anders dan belastingen, alsmede de vorm en inhoud van de daarbij gebruikte documenten en regels voor kwijtschelding en oninbaar verklaring van vorderingen zijn niet opgesteld.
2. Het opnemen van een verslag 'Beheer van de onroerende zaken' als afzonderlijke nota bij de jaarrekening[36]. Hieraan is niet voldaan.

Het financieel beheer voldoet niet volledig aan het snel incasseren van de vorderingen

Verder is geconstateerd dat vorderingen van totaal NAf. 47,4 miljoen die ouder zijn dan een jaar nog niet zijn geïncasseerd. Deze vorderingen betreffen onder andere aflossingen op leningen die zijn verstrekt aan OBNA ter waarde van NAf. 15,8 miljoen en Aqualectra ter waarde van NAf. 31,6 miljoen. Deze vorderingen stonden sinds 2010 op de balans. Op 10 februari 2021 is de RvM op basis van het advies van FIN akkoord gegaan om de vordering op OBNA om te zetten in nieuwe leningen. Inzake de vordering op Aqualectra heeft het Land (lees: FIN) tot op heden deze vordering niet geïncasseerd. Terwijl Aqualectra de schuld aan het

[32] Artikelen 9 lid 8; 11; 13 lid 3; 16; 17 lid 3; 18 lid 2; 23; 21; 25 lid 1; 35 en 42.
[33] PB 2016, no. 81.
[34] PB 2016, no. 90.
[35] PB 2018, no. 9.
[36] Artikel 39 lid 4.

Land in haar jaarrekening heeft verantwoord. Ondanks dat de Rekenkamer en de SOAB sinds voorgaande jaren het Land (lees: FIN) erop hebben gewezen om over te gaan tot het incasseren van deze vordering, is dit tot op heden nog niet gebeurd.

Het financieel beheer vertoont ernstige tekortkomingen

Als een ministerie niet aan de wettelijke bepalingen betreffende het financieel beheer voldoet is er sprake van een tekortkoming. Een ernstige tekortkoming is als deze:

1. leidt of kan leiden tot een ongezond financieel beheer;
2. op veel plaatsen aanwezig is binnen de ministeries of structureel van aard is;
3. betrekking heeft op kritieke processen/posten; of
4. leidt tot hoge financiële risico's.

Het financieel beheer heeft ernstige tekortkomingen. Dit blijkt uit de begrotingsoverschrijdingen bij alle ministeries van totaal NAf. 178,1 miljoen, de onrechtmatige verplichtingen en uitgaven van totaal NAf. 357,6 miljoen, de onzekerheid over de rechtmatigheid van de uitgaven en de ontvangsten van totaal NAf. 3.171 miljoen en het feit dat het Land niet voldoet aan de minimale wettelijke eisen van een ordelijk en controleerbaar financieel beheer.

Door deze ernstige tekortkomingen heeft het Land onvoldoende waarborgen voor:

- het rechtmatig innen van de ontvangsten en het betalen van de uitgaven;
- een getrouwe verantwoording van de cijfers in de jaarrekening.

Tabel 2 geeft de top vijf ernstige tekortkomingen weer en de jaarrekeningposten waarop deze betrekking hebben.

Tabel 2 – Top vijf jaarrekeningposten met ernstige tekortkomingen[37] en hun impact op de jaarrekening in (x NAf. miljoen)

No.	Jaarrekeningpost	Omschrijving ernstige tekortkoming	Totaal fout		Totaal onzeker	
			R	G	R	G
1.	Belastingen	De AO/IB is niet betrouwbaar omdat onder andere onbevoegden toegang hebben tot het Belastingsysteem.	_	_	1.412,9	1.412,9
2.	Andere inkomsten	Geen (voldoende) procedures voor inkomsten zoals erfpacht en vergunningen. Alsook de AO/IB van de processen zoals inkomsten van paspoorten en rijbewijzen zijn niet voldoende.	_	_	41,9	41,9
3.	Beloning van personeel	De AO/IB is niet betrouwbaar omdat onder andere functiescheidingen en interne controles ontbreken.	PM	_	306,4	306,4
4.	Subsidies en overdrachten	Niet volgen van procedures en richtlijnen betreffende onder andere vereiste ministeriële beschikkingen.	296	_	288,4	277,7
5.	Verbruik van goederen en diensten (aangaan van verplichtingen)	Niet volgen van procedures en richtlijnen betreffende onder andere verplichtingen zonder programma van eisen en betalingen door niet formeel aangewezen betalingsordonnateurs.	9	_	175,8	175,8
			305	_	**2.225,4**	**2.214,7**

Legenda:

R:	Rechtmatigheid.
G:	Getrouwheid.
PM:	Pro memorie. Niet in te schatten.

Voor een overzicht van alle gesignaleerde tekortkomingen alsook de impact die deze hebben op de jaarrekening, wordt verwezen naar bijlage 2.

Het verbeteren van het financieel beheer volgens de Roadmap verloopt niet voorspoedig

Het Land heeft al jaren te kampen met tekortkomingen in het financieel beheer. De Rekenkamer heeft hierdoor bij het onderzoek van de jaarrekening 2014[38] bezwaar aangetekend tegen dit financieel beheer. De RvM heeft in verband hiermee in 2017 een plan van aanpak opgesteld om de geconstateerde tekortkomingen tot en met 2014 weg te werken. In haar rapporten inzake de jaarrekeningen over de dienstjaren 2015 tot en met 2018 heeft de Rekenkamer

[37] De omvang van de jaarrekeningpost en het aantal ernstige tekortkomingen dat hierop betrekking heeft, zijn als criteria gebruikt voor het bepalen van de top vijf.

[38] Rapport jaarrekening 2014 Curaçao met registratienummer 2017-002. https://www.rekenkamercuracao.cw/files/jaarrekening_curacao_2014__1518796561.pdf.

aangegeven dat de overheid in 2018 gestart was met de implementatie van dit plan van aanpak maar dat deze tekortkomingen nog niet waren weggewerkt[39]. Ook is aangegeven dat het onzeker was of eventuele nieuwe tekortkomingen in het financieel beheer (betrekking hebbende op de dienstjaren 2015 en 2016) in het plan van aanpak zijn verwerkt.

Het Land is op 17 oktober 2018 schriftelijk met het Cft overeengekomen dat zij haar financieel beheer op orde zal brengen en houden[40]. Als (ultieme) toetssteen hiervan is afgesproken dat haar jaarrekening over het dienstjaar 2021 tijdig zal worden vastgesteld en voorzien zal worden van een goedkeurende controleverklaring. Verder is ook afgesproken dat de financiële kolom van de ministeries drastisch versterkt wordt. Het Land moest ook een roadmap opstellen voor de realisatie van haar goedgekeurde jaarrekening 2021.

De 'Roadmap voor een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2021'[41] (hierna: Roadmap) van het Land Curaçao is opgesteld en door de RvM geaccordeerd[42]. In deze Roadmap zijn de elf belangrijkste tekortkomingen (aandachtsgebieden) opgenomen die een gezond financieel beheer in relatie tot een goedkeurende controleverklaring belemmeren. Tot deze elf tekortkomingen behoren ook de hierboven vermelde tekortkomingen waarvoor de regering een plan van aanpak heeft opgesteld.

De elf tekortkomingen (aandachtsgebieden) op volgorde van prioriteit zijn:

1. de financiële functies die in onvoldoende mate zijn ingevuld;
2. de onzekerheid omtrent de juistheid en de rechtmatigheid van de personeelskosten;
3. de onzekerheid omtrent de juistheid en de rechtmatigheid van de subsidies en overdrachten;
4. de onjuiste waardering van de financiële vaste activa door de onzekerheid over het bestaan en volwaardigheid van de langlopende leningen en studieleningen die zijn uitgegeven;
5. de onzekerheid omtrent het bestaan, de volledigheid en waardering van de materiële vaste activa;
6. de onzekerheid omtrent de juistheid, juiste periodetoerekening en rechtmatigheid van de kosten voor het verbruik van goederen en diensten;
7. de onzekerheid omtrent de volledigheid, nauwkeurigheid en het bestaan van de inkomsten uit hoofde van belastingen;

[39] De afzonderlijke rapporten over de jaarrekeningen 2015-2018, namelijk: https://www.rekenkamercuracao.cw/files/jaarrekening_2015__1545391816.pdf, hoofdstuk 4; https://www.rekenkamercuracao.cw/files/jaarrekening_land_2016__1551379254.pdf, hoofdstuk 3; https://www.rekenkamercuracao.cw/files/jaarrekening_land_2017__1551380648.pdf, hoofdstuk 3; https://www.rekenkamercuracao.cw/files/rapport_jaarrekening_2018_land__1587157191.pdf, hoofdstuk 3.

[40] Memo uitgebracht door Cft op 17 oktober 2018 met als onderwerp afspraken houdbare overheidsfinanciën Curaçao en is ondertekend door de minister van Financiën, de minister van Algemene Zaken en het Cft.

[41] Uitgebracht door de SOAB op 21 januari 2019 met als kenmerk 19/0050C/JH.

[42] Besluit van de RvM op 23 januari 2019 met zaaknummer 2019/002558.

8. de onzekerheid omtrent de volledigheid, nauwkeurigheid en het bestaan van diverse overige inkomsten;
9. de begrotingsoverschrijdingen die niet vooraf door de Staten zijn vastgesteld;
10. de onzekerheid over het geheel van opgenomen rechten en verplichtingen in de jaarrekening;
11. het ontbreken van een bevestiging van de RvM bij de jaarrekening.

De geïdentificeerde tekortkomingen zijn op hoofdlijnen uitgewerkt in projecten en uit te voeren werkzaamheden opdat de betreffende tekortkomingen opgelost worden alsmede de tijdsplanning waarin dit dient te gebeuren. De voortgang van deze planning wordt per kwartaal middels de UR door de minister van Financiën aan de RvM gerapporteerd.

De UR van eind 2020 meldt:

> "Gezien het uitdagende karakter van de Roadmap en de verschillende factoren die tot nu toe hebben bijgedragen aan een lager dan gewenst voortgangstempo (onder andere onvoldoende capaciteit, geen technische ondersteuning vanuit BZK, vertraging door COVID-19 maatregelen), zijn de afgelopen periode aanvullende besluiten genomen ten behoeve van de uitvoering. Voor diverse projecten is besloten een nieuwe strategie en/of een andere trekker in te zetten. Daarnaast is overeengekomen dat de SOAB de uitvoering van verschillende deelprojecten die in de Roadmap zijn opgenomen additioneel zal ondersteunen. De nadruk ligt hierbij op ondersteuning ten bate van de verbetering van het financieel beheer. De Roadmap kernpunten waarop deze ondersteuning primair van toepassing is zijn als volgt: 2. Beloning van Personeel, 3. Subsidies en Overdrachten, 5. Materiele vaste activa, 6. Verbruik van goederen en diensten, 7. Belastinginkomsten, en 8. Niet-belastinginkomsten".

De datums waarop de deelprojecten afgerond dienen te zijn worden echter niet vermeld.

Tenslotte staat in de UR als risico opgenomen dat er geen voldoende toegewijd personeel en financiële middelen beschikbaar zijn. Verder worden alle deelprojecten belemmerd door de aangepaste werksituaties in verband met COVID-19. Zie verder bijlage 3 voor een nadere toelichting van de deelprojecten opgenomen in de Roadmap.

Het verbeteren van het financieel beheer volgens het Landspakket loopt ook achter

Op 2 november 2020 hebben Curaçao en Nederland de onderlinge regeling voor de uitvoering van het Landspakket Curaçao ondertekend. In het Landspakket zijn ook maatregelen opgenomen inzake het financieel beheer (waaronder ook de subsidies) en de belastingen. De afspraken die in dit pakket zijn gemaakt vinden hun weerslag in de eerste versie van de

uitvoeringsagenda. Deze agenda is niet vrijblijvend. Hierin staat onder meer opgenomen dat in februari - medio maart 2021 de volgende mijlpaalresultaten worden beoogd omtrent de subsidies: een vastgesteld plan van aanpak, een samengesteld team en uitgevoerde interviews. De maatregel betreft onder andere het bepalen of het subsidiebeleid, de uitvoering en de bestaande subsidierelaties voldoen aan de eisen van rechtmatigheid, legitimiteit, effectiviteit en efficiency. Voor de belastingen wordt op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek bepaald of en hoe de Belastingdienst kan worden geoptimaliseerd en gemoderniseerd. Dusdanig dat belastinginning effectief en efficiënt kan plaatsvinden. Het beoogde mijlpaalresultaat hiervoor is een vastgesteld plan van aanpak per 1 maart 2021. De kamerbrief d.d. 26 maart 2021 van de staatssecretaris van BZK 'Besluitvorming Rijksministerraad 26 maart 2021 inzake liquiditeitsbehoefte van Aruba, Curaçao en Sint Maarten tweede kwartaal 2021' meldt dat de uitvoering van de afspraken in de uitvoeringsagenda meer tijd kostte dan voorzien. De *deadlines* van maatregelen zijn aangepast of doorgeschoven naar de tweede uitvoeringsagenda. Er staat opgenomen dat het plan van aanpak voor optimalisatie van het subsidiebeleid in de afrondende fase is. Ook staat hierin vermeld dat gestart is met het opstellen van het plan van aanpak voor de maatregelen behorende bij de Belastingdienst en dat het thema belastingen wat achter loopt op de planning. Vervolgens meldt deze brief dat de achterstand is ontstaan omdat het doornemen van alle informatie die door Curaçao beschikbaar is gesteld, meer tijd neemt dan vooraf was voorzien. Voor de Rekenkamer is het niet bekend hoe de afspraken in het Landspakket zich verhouden met de deelprojecten in de Roadmap. Het is ook niet bekend of de doelstelling van een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2021 gerealiseerd zal worden.

3.2 Oordeel: het financieel beheer is niet ordelijk en niet controleerbaar

Het financieel beheer is niet ordelijk en niet controleerbaar omdat:

1. de ministeries nog niet voldoen aan de minimale eisen van ordelijkheid en controleerbaarheid van de Lv Fb;
2. niet (geheel) wordt voldaan aan de overige betreffende bepalingen van de Lv Fb.

Hierdoor heeft het financieel beheer ernstige tekortkomingen en bestaan hoge risico's van:

- het onrechtmatig innen van de ontvangsten;
- het onrechtmatig betalen van de uitgaven;
- fouten en onzekerheden in de jaarrekening.

4 GETROUW BEELD JAARREKENING

De jaarrekening dient conform de Lv C-2010 opgesteld te worden. Deze landsverordening bepaalt de inrichting en de inhoud van de jaarrekening. Door hieraan te voldoen geeft de jaarrekening een getrouw beeld van het gevoerde financieel beheer, de financiële positie en het resultaat van het Land. Dit hoofdstuk behandelt de volgende deelvragen:

- **Is de jaarrekening opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van de Lv C-2010?**
- **Is het gevoerde financieel beheer getrouw weergegeven in de jaarrekening?**

De eerste twee paragrafen geven antwoord op de vraag of de jaarrekening is opgesteld conform de Lv C-2010. De laatste paragraaf behandelt de vraag of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van het gevoerde financieel beheer.

4.1 Inrichting jaarrekening nog niet volledig in overeenstemming met de Lv C-2010

De jaarrekening is nog niet volledig ingericht volgens de Lv C-2010. Een toelichting op de wijzigingen van de begroting[43] dient toegevoegd te worden. Zoals eerder vermeld kunnen de Staten door dit gemis geen inzicht krijgen in de begrotingswijzigingen die vastgesteld worden bij het vaststellen van de jaarrekening. Verder is de vereiste toelichting op de kapitaaldienst[44] niet volledig. Zo worden de afschrijvingsbedragen per investering en een overzicht van nog lopende grote projecten niet toegelicht. Ook het totaal van de gerealiseerde financieringstransacties in relatie tot de rentelastnorm ontbreekt. Tot slot staan in de jaarrekening per abuis ook cijfers opgenomen die betrekking hebben op het dienstjaar 2020. Zo staan in de specificaties inzake vorderingen op pagina 34 ook de cijfers van 2020 opgenomen in plaats van alleen de cijfers per eind 2019 en de vergelijkende cijfers van 2018. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat de getrouwheid en rechtmatigheid van deze cijfers niet in de scope van dit onderzoek vallen en dus niet zijn gecontroleerd.

Onzekerheden wegens het ontbreken van een onderbouwing in de toelichting omtrent COVID-19

De gevolgen van COVID-19 worden technisch gekwalificeerd als een gebeurtenis na de balansdatum die niet leidt tot aanpassingen in de balans en de rekening van baten en lasten maar wel een toelichting behoeft. Deze gebeurtenis is in de toelichting opgenomen daar deze

[43] Artikel 32.
[44] Artikel 23.

gebeurtenis belangrijke financiële gevolgen heeft voor het Land zoals het geprojecteerde begrotingstekort voor 2020 van NAf 137,0 miljoen. Het wordt ook in het jaarverslag vermeld omdat het een bijzondere betekenis heeft daar besloten is om nieuwe activiteiten te ontplooien zoals de mogelijkheid dat de getroffen bedrijven en zelfstandigen zonder personeel (in liquiditeitsproblemen) een nieuwe betalingsregeling kunnen sluiten voor alle belastingen. In de toelichting en haar jaarverslag heeft het Land aangegeven wat de impact van het virus is geweest en met wat voor impact zij verder nog rekening houdt. Ook is toegelicht dat haar liquiditeitspositie zodanig onder druk is geraakt dat zij een beroep moest doen op de liquiditeitssteun van Nederland. Verder geeft ze ook aan dat zij ingrijpende maatregelen genomen heeft om de verspreiding van het virus tegen te gaan. De Rekenkamer heeft de uiteenzetting van de situatie niet kunnen controleren/beoordelen daar de benodigde onderliggende documenten hiervoor niet zijn ontvangen. Dit geldt ook voor de financiële cijfers in haar liquiditeitsbegroting en de onderbouwing voor de gehanteerde bedragen in de cijferopstelling. Hierdoor ontstaat er een rechtmatigheids- en getrouwheidsonzekerheid die niet gekwantificeerd kan worden.

Jaarverslag niet in overeenstemming met de Lv C-2010

De Lv C-2010[45] bepaalt dat het verslag tenminste een uiteenzetting geeft of en in hoeverre vooraf gestelde beleidsvoornemens zijn gerealiseerd. Het jaarverslag dient dus antwoord te geven op de vraag of en in hoeverre vooraf gestelde beleidsvoornemens bereikt zijn. Dit antwoord[46] dient te bestaan uit feitelijke beleidsinformatie die minimaal informatie bevat over de realisatie van:

1. de beoogde *output*/effecten van het beleid (operationele doelstelling);
2. de geplande activiteiten om deze doelstellingen te bereiken;
3. de begrote kosten om deze doelstellingen te bereiken.

[45] Artikel 33 lid 2.
[46] Uitgangspunt is het beginsel van 'Verantwoord begroten' dat het Land toepast.

Het verslag voldoet niet aan de bepaling van de Lv C-2010 om de volgende redenen.

1. In dit verslag staat informatie omtrent de operationele doelstellingen terwijl de betreffende vooraf gestelde beleidsvoornemens niet in de vastgestelde Landsbegroting 2019 voorkomen.
2. Operationele doelstellingen die in de begroting staan opgenomen komen niet voor in het jaarverslag.
3. Informatie over de effecten van het gevoerde beleid wordt niet vermeld.
4. Uitleg over de realisatie van de beleidsvoornemens wordt niet duidelijk en consequent aangegeven.

Verder is de realisatie van de beleidsvoornemens niet volledig omdat het jaarverslag geen informatie verschaft over onder andere de realisatie van de operationele doelstellingen, de werkelijke kosten en de beoogde effecten. De operationele doelstellingen zijn ook niet altijd *SMART* geformuleerd. Hoewel de Lv C-2010 deze twee vereisten niet duidelijk meldt zijn deze wel van belang omdat de Staten hierdoor beter hun toezicht kunnen houden op de uitvoering van het beleid.

4.2 Inhoud jaarrekening nog niet volledig in overeenstemming met de Lv C-2010

De informatie in de jaarrekening is nog niet volledig in overeenstemming met de bepalingen van de Lv C-2010[47]. Deze bepalingen schrijven voor dat de balans en de toelichting hierop een getrouw beeld geven van de financiële positie van het Land per eind van een dienstjaar. Ook dat de informatie van de rekening van baten en lasten en de toelichting daarop een getrouw beeld geven van de ontvangsten, de uitgaven en het resultaat over een dienstjaar. De jaarrekening voldoet echter niet aan deze bepalingen. De getrouwheidsfouten in de jaarrekening zijn totaal NAf. 26,1 miljoen (zie bijlage 1, tabel 5). Deze fouten worden grotendeels veroorzaakt door de volgende bevinding.

De vordering op de FKP van NAf. 24,5 miljoen en de uitgegeven lening van NAf. 137.026 zijn onterecht afgeboekt. In de toelichting van de jaarrekening staat op pagina 36 vermeld:

> "De vordering komt met het voornemen tot ondertekening van de vaststellingsovereenkomst - waarbij tegen finale kwijting alle onderlinge vorderingen en schulden worden beschouwd als zijnde afgedaan - geheel te vervallen".

De afboekingen zijn onterecht daar het (voornemen tot) ondertekenen van de vaststellingsovereenkomst geen voldoende wettelijk grondslag hiervoor biedt. Volgens artikel 24a van de Lv Fb kunnen geschillen omtrent zaken en alle overige overeenkomsten door de

[47] Artikelen 21 lid 1 en 24 lid 1.

minister die het aangaat, in overleg met de minister van Financiën, worden beëindigd bij dading[48]. Indien het bedrag groter is dan NAf. 1 miljoen komt de overeenkomst inzake de dading tot stand nadat deze bij landsverordening is vastgesteld.

In dit geval hebben het Land (vertegenwoordigd door de minister van VVRP) en de FKP op 11 september 2018 een vaststellingsovereenkomst (dading) getekend om definitief en onvoorwaardelijk een geschil te beëindigen. Dit geschil betreft de kosten van het beheer van huurwoningen door FKP en de verdere afwikkeling daarvan. In de vaststellingsovereenkomst zijn beide partijen onder meer de volgende punten overeengekomen.

1. Het Land Curaçao zal jaarlijks ingaande 2018 een vast bedrag van NAf. 12 miljoen begroten voor het afdekken van de onderhoudskosten en de beheerkosten van FKP betreffende de volkswoningen van het Land Curaçao die onder het beheer van FKP vallen. Dit zal geschieden in afwachting van het afsluiten van de beheersovereenkomst.
2. In de beheersovereenkomst wordt het beheer door FKP van volkswoningen van het Land Curaçao geregeld.
3. De onder punt 1 overeengekomen afspraak vervalt op het moment dat de beheersovereenkomst gesloten wordt.
4. Bij het sluiten van de beheersovereenkomst vervallen tevens alle door partijen gemaakte voorgaande mondelinge of schriftelijke afspraken danwel toezeggingen.

De landsverordening zoals voorgeschreven in artikel 24a van de Lv Fb is op 16 februari 2021gepubliceerd en trad in werking op 17 februari 2021. In deze landsverordening is de hierboven vermelde vaststellingsovereenkomst (dading) vastgesteld. De afspraken die hierin zijn overeengekomen gelden met ingang van 17 februari 2021. Dus ook de afspraak opgenomen onder punt 4, 'Bij het sluiten van de beheersovereenkomst vervallen tevens alle door partijen gemaakte voorgaande mondelinge of schriftelijke afspraken danwel toezeggingen'. Dit houdt in dat de vorderingen die het Land op de FKP had wegens voorgaande schriftelijke afspraken, nog pas per 17 februari 2021 vervallen. Deze beheersovereenkomst is op 6 februari 2021 gesloten.

Op basis van het hierboven vermelde kan de vordering van NAf. 24,5 miljoen en de lening van NAf. 137.026 niet worden afgeboekt per eind december 2019.

[48] Een schriftelijke overeenkomst tussen twee partijen die een geschil willen beëindigen.

Dit komt niet overeen met de bepaling in artikel 3 lid 5 van de Lv C-2010 die meldt:

> "Baten en lasten waarvan het bestaan blijkt nadat de administratie voor de opmaak van de jaarrekening is afgesloten behoren tot het dienstjaar waarin van het bestaan is gebleken. Indien op dat moment de jaarrekening nog niet is opgemaakt, wordt daarvan melding gemaakt in de toelichting op deze jaarrekening, in die gevallen waar die bate of last van grote invloed zou zijn geweest op de financiële positie en het saldo van baten en lasten".

In de jaarrekening kon een voorziening worden getroffen voor de vordering en de lening maar afboeken is niet toegestaan. Hierdoor wordt deze afboeking als een fout gekwalificeerd.

Verder meldt de Landsverordening van de 12de oktober 2020 tot wijziging van de Lv C-2010[49] dat de jaarrekening een overzicht van de nettobedragen van de baten en lasten van de collectieve sector dient te bevatten. Dit onderdeel van deze landsverordening is in werking getreden de dag na de bekendmaking hiervan en werkt terug tot en met 1 januari 2017. Dit overzicht is hierdoor in de jaarrekening 2019 opgenomen. De organisaties die in het overzicht staan opgenomen, zijn juist ofwel de organisaties opgenomen in het overzicht komen overeen met de lijst van de collectieve sector van 2019/2020 die is vastgesteld door Nederland en Curaçao.

De lijst 2019/2020 (zie bijlage 4) bevat elf organisaties meer dan de lijst van 2017/2018. Zo zijn de organisaties Stichting HNO Holding, HNO Vastgoed en Beheer N.V. en HNO Transitie en Exploitatie N.V. toegevoegd aan de lijst van 2019/2020. De nettobedragen van de baten en lasten van deze organisaties en die van de Stichting Gaming Control Board staan echter niet vermeld daar deze gegevens zoals aangegeven in het overzicht niet aanwezig zijn. Verder wordt bij het opstellen van het overzicht ook gebruikgemaakt van 27 jaarrekeningen van jaren 2009, 2016, 2017 en 2018 doordat het Land niet over de jaarrekeningen 2019 van deze organisaties beschikt. Deze handelswijze wordt echter niet duidelijk toegelicht in de jaarrekening. Gezien het hierboven vermelde bevat het overzicht van collectieve sector een getrouwheidsonzekerheid. De omvang van deze onzekerheid kan niet worden vastgesteld daar de benodigde jaarrekeningen ontbreken/niet zijn ontvangen.

Tot slot bestaat er een onzekerheid in de getrouwheid van totaal NAf. 5.482 miljoen die veroorzaakt wordt door diverse jaarrekeningposten (zie bijlage 1, tabel 6). Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de onzekerheid rondom de belastinginkomsten, de subsidies en overdrachten en de beloning van het personeel. In tabel 3 staan de top vijf

[49] P.B. 2020, no. 112.

jaarrekeningposten[50] opgenomen die niet in overeenstemming zijn met de Lv C-2010 en die grotendeels de getrouwheidsonzekerheid veroorzaken.

Tabel 3 – Top vijf jaarrekeningposten die niet getrouw zijn (in overeenstemming zijn met de Lv C-2010) (x NAf. miljoen)

No.	Jaarrekeningpost	Omschrijving fout/onzekerheid	Getrouwheid	
			Fout	Onzekerheid
1.	Belastingen	De AO/IB is niet betrouwbaar omdat onder andere onbevoegden toegang hebben tot het Belastingsysteem.	_	1.412,9
2.	Subsidies/Overdrachten	Documentatie zoals subsidiebeschikkingen en bestelbonnen ontbreken, daar deze onder andere niet of niet juist zijn gearchiveerd. Hierdoor is de post onzeker.	_	277,7
2.	Beloning van personeel	De AO/IB is niet betrouwbaar omdat onder andere interne controles ontbreken. Ook zijn er diverse landsbesluiten die ontbreken daar deze onder andere niet of niet juist zijn gearchiveerd.	_	306,4
3.	Verbruik van goederen en diensten	AO/IB rondom het proces aangaan van verplichtingen is niet voldoende en benodigde informatie ontbreekt, daar deze onder andere niet of niet juist zijn gearchiveerd.	_	175,8
5.	Materiële vaste activa	Onder andere ontbreken onderliggende documenten zoals overeenkomsten om deze post te controleren.	_	PM
			_	**2.172,8**

Legenda:

PM: Pro memorie. Niet in te schatten.

De in tabel 3 vermelde bevindingen hebben een negatieve impact op de getrouwe weergave van de jaarrekening.

4.3 Geen getrouwe weergave van het financieel beheer in de jaarrekening

De gebruiker van de jaarrekening heeft geen getrouw inzicht over de financiële positie en het resultaat van het Land zoals de Lv C-2010[51] vereist omdat de jaarrekening geen getrouwe weergave geeft van het gevoerde financieel beheer. De jaarrekening heeft totaal NAf. 561,8 miljoen aan fouten (zie bijlage 1 tabel 5) en totaal NAf. 8.653 miljoen aan onzekerheden[52] (zie bijlage 1 tabel 6). Om een getrouw beeld van de financiële positie en het resultaat te geven

[50] Omvang van de jaarrekeningpost en omvang van de geconstateerde fouten/onzekerheden gebruikt als criteria voor het bepalen van de top vijf.

[51] Artikel 2.

[52] Deze bedragen kunnen hoger zijn omdat deze enkele fouten/onzekerheden bevatten die niet geschat konden worden.

mag deze jaarrekening niet meer dan NAf. 17[53] miljoen aan fouten en of onzekerheden bevatten.

4.4 Oordeel: de jaarrekening geeft geen getrouw beeld

De jaarrekening geeft geen getrouw beeld van de financiële positie van het Land per 31 december 2019 en het resultaat over 2019. De basis voor dit oordeel is dat deze jaarrekening:

1. niet is opgesteld volgens alle betreffende bepalingen van de Lv C-2010. Het bevat NAf. 26,1 miljoen aan getrouwheidsfouten en NAf. 5.482 miljoen aan getrouwheidsonzekerheden;
2. geen getrouwe weergave geeft van het gevoerde financieel beheer.

Om een getrouw beeld van de financiële positie en het resultaat van het Land te geven mag deze jaarrekening niet meer dan NAf. 17 miljoen aan fouten en of onzekerheden bevatten. Kortom geeft deze jaarrekening de gebruiker geen juist inzicht in de financiële positie en het resultaat van het Land. De Rekenkamer kan deze jaarrekening aldus niet goedkeuren.

[53] Dit is één procent (1%) van de totale uitgaven gewone dienst van NAf 1.670 miljoen. Deze norm is gebruikelijk bij de overheidsinstellingen.

5 AANBEVELINGEN

De Rekenkamer constateert bij herhaling dat er ernstige tekortkomingen en zwaktes zijn in het financieel beheer van het Land. Dit heeft geleid, om 10 oktober 2010 als meetpunt te nemen, dat er sinds de verkrijging van de status van autonoom land binnen het Koninkrijk, de jaarrekeningen van het Land jaarlijks door de Rekenkamer zijn afgekeurd.

Er worden continu plannen gemaakt door het Land om de hierboven vermelde problematiek aan te pakken echter zonder onder andere een tijdige uitvoering en er wordt daarom geen tijdige en voldoende voortgang geboekt. Het Land voldoet mede hierdoor feitelijk dan ook niet aan de beginselen van goed openbaar bestuur met betrekking tot transparantie en publieke verantwoording. Met transparantie wordt onder andere bedoeld dat de jaarrekening deugdelijk is en voldoet aan alle relevante wettelijke bepalingen. Onder publieke verantwoording wordt verstaan dat de overheid een getrouwe verantwoording aflegt over de rechtmatigheid van de inning, het beheer en de besteding van publieke middelen. Het behelst verder dat de overheid '*in control*' is.

De Rekenkamer is zich bewust van de uitdagingen die Curaçao als relatief klein land heeft om complexe problemen op te lossen. Het is echter een hoogst zorgwekkende situatie dat de openbare financiën en de verantwoording daarover niet op orde zijn. Het Land kan zich dit niet langer permitteren. Overigens is het tot nu toe niet duidelijk of de eerdere afspraak met het Cft om tot een goedkeurende verklaring voor het Land voor de jaarrekening 2021 te komen nog haalbaar is. Het Land nog geen officiële mededeling hierover gedaan.

De Rekenkamer beveelt de Staten aan om van de RvM/minister van Financiën met spoed te vragen of de realisatie van een goedkeurende controleverklaring voor 2021 nog realiseerbaar is. De Staten worden ook aanbevolen om met spoed van de RvM te eisen hoe ervoor gezorgd zal worden dat de aanbevelingen van de Rekenkamer en ook die van de SOAB met de nodige urgentie effectief uitgevoerd zullen worden. Het houdt vanzelfsprekend ook in dat een grondige analyse wordt verricht van de oorzaken die er toe leiden dat de uitvoeringskracht van plannen tot nu toe onvoldoende is en dat effectieve oplossingen aangedragen worden. Er wordt verder aanbevolen om continu toezicht te houden op dit onderwerp en de minister van Financiën periodiek verantwoording te vragen over de voortgang.

Voorts doet de Rekenkamer op basis van haar bevindingen de volgende aanbevelingen. Dergelijke aanbevelingen zijn ook in de rapporten inzake de jaarrekeningen 2016, 2017 en 2018 gedaan.

Aan de Staten wordt wederom het volgende aanbevolen.

1. De regering te verzoeken om de nodige informatie inzake de begrotingsoverschrijdingen van totaal NAf. 178,1 miljoen vooralsnog aan hun te verschaffen zodat zij deze overschrijdingen kunnen beoordelen voordat zij overgaan tot de vaststelling van de jaarrekening 2019 inclusief de begrotingswijzigingen;
2. Toe te zien dat de minister van Financiën alsook de RvM de hieronder vermelde aanbevelingen zo spoedig opvolgen rekening houdende met de doelstelling van een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening.
3. Aan de minister van Financiën te verzoeken om duidelijkheid te verschaffen omtrent de relatie tussen het verbeteringstraject opgenomen in de Roadmap en de afspraken die zijn gemaakt in het Landspakket/de uitvoeringsagenda.

De Staten worden ook aanbevolen om de begrotingswijzigingen vast te stellen binnen de wettelijke termijnen. Volgens artikel 42 lid 1 en artikel 46 lid 1 en 2 van de Lv C-2010 dient de vaststelling van de begrotingswijzigingen op drie vaste momenten in een jaar te geschieden, namelijk uiterlijk op 15 mei, 15 augustus en 15 november.

Aan de minister van Financiën en de overige ministers van de RvM (inclusief de ministeries) wordt nogmaals het volgende aanbevolen.

1. De realisatie van de opgenomen doelstellingen in de Roadmap als topprioriteit aan te merken en dit ook uit te dragen naar hun betreffende ministeries. De opgenomen plannen en acties hierin dienen elk een afrondingsdatum te hebben en voortdurend te worden gemonitord. Geconstateerde afwijkingen in de planning dienen terstond aangekaart te worden en indien nodig aangepast.
2. Te zorgen voor beschikbaarheid van toegewijd personeel en de nodige financiële middelen.
3. Maandelijks aan de Sector Beleid en Begrotingsbeheer te rapporteren over de begrotingsuitvoering en de dreigende begrotingsoverschrijdingen om onrechtmatige overschrijdingen hierin te voorkomen.
4. De begrotingswijzigingen (inclusief de begrotingsoverschrijdingen) in de jaarrekening per ministerie toe te lichten.

5. De geldende wet- en regelgeving na te leven door onder andere de betalingsordonnateurs conform de wet aan te wijzen, de vereiste subsidiebeschikkingen op te stellen en de relevante overdrachtsovereenkomsten te ondertekenen voordat deze uitgekeerd worden.
6. De geconstateerde tekortkomingen in het jaarverslag op een uniforme wijze te verbeteren.

De minister van Financiën wordt ook aanbevolen om de nettobedragen van de baten en lasten van de organisaties Stichting HNO Holding, HNO Vastgoed en Beheer N.V., HNO Transitie en Exploitatie N.V. en Stichting Gaming Control Board te vermelden in het overzicht. Alsook om bij het opstellen van het overzicht gebruik te maken van jaarrekeningen 2019. Indien dit om gegronde redenen niet mogelijk is dienen deze handelswijze en de redenen ook in de toelichting te worden vermeld.

Verder wordt aan de minister aanbevolen om te zorgen dat het onderzoek door de SOAB inzake de onregelmatigheid bij de Ontvanger met spoed wordt afgerond. Verder wordt aanbevolen om alhoewel de Lv C-2010 de vermelding van deze aangelegenheden niet vereist, de gepleegde onregelmatigheden ook te vermelden in het jaarverslag. Overigens wordt ook aanbevolen om met spoed gepaste maatregelen te treffen om onregelmatigheden zoals bij de Ontvanger te voorkomen. Voorbeelden hiervan zijn alle ministeries waarbij sprake is van ontoereikende AO/IB.

Tot slot wordt de minister van Financiën aanbevolen om de openstaande vordering op Aqualectra met spoed te innen.

6 REACTIE VAN HET MINISTERIE EN DE MINISTER VAN FINANCIËN

In het kader van de procedure hoor en wederhoor heeft de Rekenkamer op 8 april 2021 het conceptrapport aan zowel de minister als de secretaris-generaal ad interim van FIN aangeboden. Aan hen is gevraagd om uiterlijk 15 april 2021 op het concept te reageren. De minister heeft middels een brief d.d. 14 april 2021[54] zijn reactie aan de Rekenkamer aangeboden. Hieronder volgt deze reactie[55].

De regering geeft aan dat de Rekenkamer slechts aandacht besteedt aan de vertragingen. Er is vooruitgang geboekt op het gebied van versterking van de financiële functies, de niet-belastinginkomsten en subsidies. De regering wil graag dat ook dit gegeven in het rapport wordt benoemd.

Versterking financiële functies

In november 2019 is de afdeling Internal Audit opgericht. Deze afdeling heeft volgens FIN als taak om gerichte audits uit te voeren door de naleving van de wet- en regelgeving te toetsen en waar nodig aanbevelingen te doen. Deze afdeling heeft zitting bij FIN maar doet audit voor en namens de SGs van de ministeries, maar kan ook audits uitvoeren op instructies van FIN. Overigens mag deze afdeling volgens FIN ongevraagd en naar eigen inzicht audits uitvoeren. Het is in het leven geroepen om de audits bij alle ministeries uit te voeren om zodoende tijdig eventuele fouten te constateren zodat de verantwoordelijken de benodigde corrigerende acties kunnen ondernemen. Deze afdeling heeft volgens FIN sinds 2020 periodiek controles uitgevoerd waardoor processen die niet goed lopen, tijdig worden geconstateerd en de nodige correcties/aanbevelingen uitgevoerd/opgelost kunnen worden.
Er is gekozen voor dit model juist door de schaarse capaciteit, zowel kwantitatief en kwalitatief, op Curaçao en de remuneratie bij het Land.

Verder verwijst FIN naar het feit dat de afdeling Internal Audit die pas eind 2019 is opgericht, onder meer de onderstaande vereiste controles opgenomen in de Lv Fb gaat doen.

[54] Zaaknummer 2021/009954.
[55] Op deze reactie is geen controle verricht. De Rekenkamer heeft marginaal getoetst of deze reacties met onderliggende documenten onderbouwd zijn.

Deze controles zijn:

- de controle op de administratie van de gegevens en de informatie die hieruit volgt;
- de controle dat de eigendommen van de overheid bestaan;
- de controle op de primaire verantwoordingsverslagen;
- de toetsing van de gehanteerde normen bij deze controles.

De niet-belastinginkomsten

In 2018 is de regering gestart met het traject "Verhoging niet-belasting inkomsten" (hierna: NBI). Aanleiding van dit traject was in het kader van de uitvoering van de actiematrix waarbij met Cft was overeengekomen dat het Land na zou gaan hoe de niet-belastinginkomsten verhoogd kunnen worden. Vanuit de jaarrekening en het begrotingsperspectief was ook behoefte aan het in kaart brengen van deze inkomsten. De doelen van dit traject zijn als volgt.

1. Inzicht geven en verhelpen van knelpunten in processen rondom heffing en inning van de niet-belastinginkomsten en vergroten van de efficiency bij de heffing en inning.
2. Waarborgen volledigheid en juistheid van de niet-belastinginkomsten.
3. Verhogen inkomsten overheidsapparaat.
4. Realiseren volledig en getrouw beeld van de baten van het overheidsapparaat.
5. Verhogen van de bewustwording en het verantwoordelijkheidsgevoel bij de ministeries om '*in control*' te zijn van hun inkomstenproces(sen).

De opdrachtnemer is de SOAB en zij wordt ondersteund door de werkgroep 'Toezicht en Monitoring Team NBI' (hierna: TMT NBI) die bestaat uit medewerkers van de SOAB en van FIN. Het TMT NBI heeft als taak het ondersteunen (reviseren en adviseren) van de ministeries bij het implementeren van de geselecteerde acties met betrekking tot de niet-belastinginkomsten met als doel de verhoging van deze inkomsten en de vergroting van efficiëntie. Daarnaast dient ieder ministerie een projectteam in te richten met een projectleider die verantwoordelijk is voor de implementatie van de geïdentificeerde projecten en acties.

Het traject bestaat uit de volgende drie fasen:

1. Onderzoek niet-belastinginkomsten per ministerie;
2. Selectie en goedkeuring niet-belastinginkomsten per minister;
3. Implementatie en monitoring niet-belastinginkomsten per ministerie.

Als resultaat van fase 1 is per ministerie een (concept)rapport opgesteld met de knelpunten, aanbevelingen, huidige en mogelijk nieuwe inkomstenbronnen. Deze informatie is per ministerie

per inkomstenbron geïnventariseerd. Het overzicht met tekortkomingen en verbeterpunten is besproken en afgestemd met de relevante stakeholders van de ministeries. Ook zijn de projecteigenaren aangewezen.

Het resultaat van fase 2 is de implementatieplannen per ministerie inclusief alle activiteiten en uitgebreide tijdslijn. De implementatieplannen van sommige ministeries zijn gereed.

Fase 3 bestaat uit de uitvoering van de acties en werkzaamheden betreffende de implementatieplannen.

Naast bovengenoemde resultaten wordt gewerkt aan de aanpassing van de verouderde wetgeving (Legesverordening). Dit is cruciaal voor dit traject. Hieraan wordt door Wetgeving & Juridische Zaken gewerkt.

Voor een betere administratieve verantwoording van de niet-belastinginkomsten zal tevens het rekeningschema aangepast worden.

Subsidies

Het Land heeft een ontwerplandsbesluit subsidie opgesteld die qua uitvoerbaarheid eenvoudiger zal zijn waardoor de aangegeven bevindingen opgelost zullen worden. De verwachting is dat deze nieuwe wet in de tweede helft van 2021afgerond zal zijn.

Verder staat in de reactie nog een viertal punten opgenomen. Deze worden hieronder weergegeven.

Werkgroep Wetgevingstraject is ingesteld

In het laatste kwartaal van 2020 heeft FIN een werkgroep Wetgevingstraject opgericht om onder andere de vigerende wetgeving te herzien en de vereiste ontbrekende landsbesluiten en ministeriële regelingen met algemene werking voorgeschreven door de Lv Fb op te stellen. Deze werkgroep heeft tevens als opdracht om onder andere bepaalde bepalingen/regelingen te herzien en met voorstellen te komen. De werkgroep zal de opmerkingen en/of suggesties van de SOAB en de Rekenkamer van de afgelopen jaren ook meenemen in hun werkzaamheden.

Het verslag 'Beheer van de onroerende zaken' als afzonderlijke nota bij de jaarrekening

Op 26 februari 2021 heeft VVRP een aanschrijving doen uitgaan waarbij alle ministeries erop worden geattendeerd om alle (voorgenomen) plannen voor de aankoop, onderhoud en verkoop van onroerend goed in eigendom van het Land voor advies en ondersteuning voor te leggen aan de SD van Infrastructuur en Ruimtelijke Planning van VVRP. In dit kader kan VVRP bij de opmaak van de jaarrekening 2021 een verslag doen van het beheer van de onroerende zaken.

Inventarisatie van de gronden en de gebouwen van voormalig Eilandgebied Curaçao

In het kader van de Roadmap zijn de SOAB en de betreffende werkgroepen bezig met het inventariseren van de gronden en de gebouwen van het voormalige Eilandgebied Curaçao. Daarnaast is de regering ook in het kader van het Landspakket bezig met de oprichting van een vastgoedbedrijf.

Belastinginkomsten

De minister van Financiën heeft de SOAB in 2020 benaderd om een interne controlefunctie op te zetten binnen de organisaties van de Inspectie der belastingen Curaçao en de Ontvanger. Deze werkzaamheden zijn nog gaande.

De regering is tevens bezig met het samenvoegen van de heffing, inning en controle van de belastingen waarbij de organisatie optimaal opgezet zal worden en optimaal kan functioneren. De werkzaamheden voor de oprichting van deze organisatie zijn ver gevorderd. De bedoeling was dat deze in januari 2021 operationeel zou worden. Echter, heeft het wetgevingstraject vertraging opgelopen en is dit nog niet afgerond.

7 NAWOORD REKENKAMER

Aan de hand van de onderzoeksresultaten heeft de Rekenkamer geconcludeerd dat de jaarrekening geen getrouw beeld geeft van de financiële positie van het Land per 31 december 2019 en het resultaat over 2019. De jaarrekening bevat met betrekking tot de rechtmatigheid en de getrouwheid totaal NAf. 561,8 miljoen aan fouten en NAf. 8.653 miljoen aan onzekerheden. Deze fouten en onzekerheden worden wederom voornamelijk veroorzaakt doordat de AO/IB van belangrijke jaarrekeningposten zoals belastinginkomsten, andere inkomsten, beloning van personeel, subsidies en overdrachten onvoldoende is.

De geconstateerde tekortkomingen die van invloed zijn op eminente systemen, zoals het belastingsysteem en het salarissysteem, spelen opnieuw een rol bij deze onzekerheden. Het ontbreken van controle-informatie wordt op haar beurt grotendeels nogmaals veroorzaakt doordat de ministeries deze informatie onder andere niet archiveren, de procedures inzake archivering niet naleven, er geen duidelijkheid bestaat over de informatie die gearchiveerd moet worden en/of de informatie niet overzichtelijk en systematisch gearchiveerd is.

De hierboven vermelde redenen hebben dit jaar alweer als gevolg dat de jaarrekening niet over een goedkeurende controleverklaring kan beschikken. Evenzo zijn de archiveringstekortkomingen mede de oorzaak dat de controle-informatie niet tijdig wordt opgeleverd waardoor de controle van deze jaarrekening ook vertraging heeft opgelopen.

De Rekenkamer wil benadrukken dat de aanwezigheid van de benodigde controle-informatie een vereiste is voor een gezond financieel beheer en een goedkeurende controleverklaring.

BIJLAGEN

Bijlage 1 – Fouten en onzekerheden

Tabel 4 – Totale fouten en onzekerheden (x NAf. miljoen)

	Fouten	Onzekerheden
	NAf.	NAf.
Rechtmatigheid	535,7	3.171
Getrouwheid	26,1	5.482
Totaal fouten	561,8	8.653

Toegestane maximale fouten/onzekerheden in jaarrekening Land zijn NAf. 17 miljoen. Dit is één procent (1%) van de totale uitgaven gewone dienst van NAf. 1.670 miljoen. Deze norm is gebruikelijk bij de overheidsinstellingen. Zie onderstaande tabellen 5 en 6 voor een specificatie van de hierboven vermelde totalen aan fouten en onzekerheden.

Tabel 5 – Specificatie fouten (x NAf. miljoen)

Legenda:	
R:	Rechtmatigheid.
G:	Getrouwheid.
PM:	Pro memorie. Niet in te schatten.

Post	Omschrijving fouten	Bedrag in NAf.	
		R	G
Immateriële vaste activa	Betalingen zijn verricht door functionarissen die niet als betalingsordonnateurs zijn aangewezen.	5,5	-
Materiële vaste activa	Betreft diverse overtredingen van de wet. Zoals opdrachten die zonder het vereiste programma van eisen zijn verstrekt en betalingen die zijn verricht door functionarissen die niet als betalingsordonnateurs zijn aangewezen.	17,9	0,5
Vorderingen	De vordering op FKP is onterecht afgeboekt.	24,6	24,6
Kortlopende schulden	Verplichtingen van 2019 die onterecht in 2020 zijn verantwoord terwijl deze tot het boekjaar 2019 behoren.	1,0	1,0
Beloning van personeel	Uitbetaalde salarissen aan onder andere de ministers zonder een wettelijke grondslag.	PM	-
Verbruik goederen en diensten	Het betreft facturen die betaald zijn door functionarissen die niet als betalingsordonnateurs zijn aangewezen.	9,0	-
Subsidies/ Overdrachten	Negen stichtingen hebben een subsidie ontvangen terwijl niet is voldaan aan de wettelijke eis van een onderliggende subsidiebeschikking. Verder zijn deze subsidies betaald door functionarissen die niet als betalingsordonnateurs zijn aangewezen.	256,8	-
	Aan twee instellingen zijn overdrachten betaald doch zonder een ondertekende overeenkomst. Tevens zijn de betalingen van deze overdrachten verricht door functionarissen die niet als betalingsordonnateur zijn aangewezen.	39,2	-
	Betaling aan SEHOS in het kader van uitbetaling van kosten van arts-assistenten en liquiditeitsproblemen van SEHOS is als een subsidie verantwoord. Echter ontbreekt de wettelijk grondslag hiervoor.	3,6	-
Uitgaven en ontvangsten	Begrotingsoverschrijdingen in 2019 inzake de uitgaven en inkomsten conform de vastgestelde begroting.	178,1	-
	Totaal fouten	**535,7**	**26,1**

Tabel 6 – Specificatie onzekerheden (x NAf. miljoen)

Legenda:	
R:	Rechtmatigheid.
G:	Getrouwheid.
PM:	Pro memorie. Niet in te schatten.

Post	Omschrijving onzekerheden	Bedrag in NAf.	
		R	G
Alle posten	Geen inzicht in de besluitenlijsten en/of notulen van de RvM.	PM	PM
	Geen inzicht in alle gebeurtenissen na balansdatum. Ook geen onderliggende documenten voor de toelichting inzake COVID-19. Ook niet alle informatie inzake de onderkende risico's voor het Land.	PM	PM
	De RvM heeft niet schriftelijk bevestigd dat de jaarrekening getrouw is en dat de hierin verantwoorde verplichtingen, uitgaven en ontvangsten tot stand zijn gekomen conform de wet- en regelgeving. Hierdoor ontstaat een onzekerheid op alle posten van de jaarrekening.	PM	PM
Immateriële vaste activa	Geen (voldoende) onderliggende documenten zoals offertes, bestelbonnen, facturen en overeenkomsten om de controle te verrichten.	20,4	20,4
	Diverse ernstige tekortkomingen zoals geen duidelijke richtlijnen voor activeren van kapitaaluitgaven en projecten worden geactiveerd terwijl deze nog niet opgeleverd zijn.	PM	PM
Materiële vaste activa	Bouwstructuren: geen toereikende controle-informatie (zoals programma van eisen, openbare aanbestedingsdocumentatie, offertes, machtigingsverzoeken, machtigingen OB, bestelbonnen, facturen, overeenkomsten, opleverings- of prestatieverklaringen, voortgangsrapportages, notariële aktes of overige onderliggende documentatie) van deze investeringen aanwezig.	27,1	27,1
	Het betreft onder andere de aankoop van terreinen SEHOS en het winkelcentrum Colon. De exacte verdeling van het hiermee gemoeide bedrag over de posten is onzeker. Omdat de onderliggende documenten om dit te kunnen bepalen ontbreken.	61,3	61,3
	Het afgegeven erfpachtrecht aan HNO-Vastgoed & Beheer NV ontbreekt.	368,4	368,4
	Onderhanden werken: Documenten transacties in het kader van groeistrategie ontbreken en ook andere documenten.	9,3	9,3
	Machines & Equipment: documenten zoals facturen en overeenkomsten ontbreken.	4,2	4,1
	Diverse ernstige tekortkomingen zoals geen oordeel over de volledigheid van de beginstand per 10 oktober 2010, geen inzicht in totale materiële vaste activa en geen inventarisatie hiervan.	PM	PM
Financiële vaste activa	Studieleningen: diverse tekortkomingen in de AO/IB zoals geen primaire registratie van de uitgegeven leningen, de restschuld en de getroffen betalingsregelingen worden niet bijgewerkt.	48,1	48,1
	Uitgegeven lening aan SEHOS: een aantal vereiste documenten opgenomen als voorwaarde in de leningsovereenkomst is niet ontvangen.	19	19
	Voor de voorziening studieleningen is geen toereikende controle-informatie ontvangen.	47,9	47,9
Vorderingen	Voorziening dubieuze debiteuren: de documentatie die is opgeleverd is niet voldoende en geschikt om de getrouwheid van de omvang te kunnen controleren.	-	7,6
	Onzekerheid in de vorderingen daar de AO/IB van de andere inkomsten onvoldoende is.	PM	PM
	Er zijn correcties verricht op de vorderingen inzake erfpacht en huurgronden maar de onderliggende documenten om deze correcties te controleren zijn niet beschikbaar.	101,7	101,7
	Stichting Gaming Control Board, Bureau Intellectuele Eigendommen en Selikor: geen toereikende onderliggende controle-informatie.	11,2	11,2
	Kabinet Gevolmachtigde Minister Curaçao: te verrekenen voorschotten: geen toereikende controle-informatie.	2,9	2,9
	HNO-Vastgoed & Beheer NV: te verrekenen voorschotten geen toereikende controle-informatie.	12,8	-
Liquide middelen	De AO/IB rondom de kasgelden is onvoldoende. Hierdoor is het risico van onvolledige ontvangsten hoog.	-	PM
	Kruisposten: geen specificatie en bankafschriften beschikbaar om de afloop hiervan te kunnen controleren.	0,8	0,8

	Criminaliteitsbestrijdingsfonds: het is niet duidelijk of de gelden inzake dit fonds in de jaarrekening van het Land verantwoord dienen te worden of in een afzonderlijke jaarrekening. De Lv C-2010 en de Landsverordening criminaliteitsbestrijdingsfonds geven dit niet duidelijk aan.	5,3	5,3
Eigen vermogen	Fouten en onzekerheden in diverse posten. De resultaten (toevoegingen aan het eigen vermogen) over de jaren 2010-2019 zijn overgenomen van jaarrekeningen zonder een goedkeurende controleverklaring.	44,7	44,7
	Geen voldoende en geschikte controle-informatie om vast te stellen dat er geen sprake is van een bestemmingsreserve.	PM	PM
	Curaçao Medical Center kosten ten laste van het Land: controleverschil nog niet geformaliseerd. Verschil tussen bedrag conform rapport van de SOAB en bedrag in de administratie van het Land.	2,1	2,1
Voorzieningen	Voorziening schadeclaim inzake een vaststellingsovereenkomst: benodigde informatie ontbreekt.	-	15,4
Kortlopende schulden	Gelden in bewaring: sub-administratie en onderliggende documenten om dit te kunnen controleren zijn niet ontvangen.	60,7	60,7
	Onderhanden werk Groeistrategie: geen voldoende en geschikte controle-informatie.	15,8	15,8
	Ministerie Binnenlandse Zaken: controleverschil factuur geen voldoende en geschikte controle-informatie.	2,1	2,1
Overlopende passiva	De ontvangen informatie om dit te controleren is niet voldoende en geschikt.	7,8	7,8
Beloning van personeel	AO/IB rondom het salarisproces is niet voldoende.	306,4	306,4
Verbruik van goederen en diensten	AO/IB rondom het proces aangaan van verplichtingen is niet voldoende en benodigde informatie ontbreekt.	175,8	175,8
Interest	Interestkosten: betreffende bankafschriften zijn niet beschikbaar.	2,0	2,0
Subsidies/Overdrachten	Documentatie zoals subsidiebeschikkingen en bestelbonnen ontbreken.	288,4	277,7
Sociale zekerheid	AO/IB rondom proces onderstand en noodvoorzieningen is niet voldoende.	49,3	49,3
	AO/IB rondom proces pensioenuitkeringen is niet voldoende.	18,2	18,2
Andere uitgaven	Dotatie voorziening studieleningen geen toereikende controle-informatie.	1,7	1,7
	Benodigde informatie over een aantal organisaties binnen de collectieve sector ontbreken.	-	PM
Belastingen	AO/IB rondom proces belastingen is niet voldoende.	1.412,9	1.412,9
	Onzekerheden inzake model J (overzicht met vermoedelijke belastingontvangsten) daar onder andere geen eenduidige en toereikende onderbouwing is ontvangen die hierop aansluit.	-	2.312,1
	Er is ontoereikend onderzoek verricht naar onregelmatigheden met restitutiegelden bij de Ontvanger. De maatregelen die zijn genomen om deze onregelmatigheden in de toekomst te voorkomen, konden niet worden getoetst.	PM	PM
Andere inkomsten	AO/IB van diverse processen ontbreken. Zoals pachtopbrengsten, horeca vergunningen, vergunning hazardspelen (casino's) en Landsloterij/naheffing Gaming control Board.	41,9	41,9
	Benodigde informatie over een aantal organisaties binnen de collectieve sector ontbreekt.	-	PM
	Totaal onzekerheden	**3.171**	**5.482**

Tabel 7 – Totale fouten en onzekerheden van de balans en recapitulatieposten per ministerie (x NAf. miljoen) en in percentage (PM's zijn niet inbegrepen en tabel is onderhevig aan afrondingsverschillen.)

Legenda:	
F:	Fouten.
O:	Onzekerheden.
R:	Rechtmatigheid.
G:	Getrouwheid.

Legenda:	
F: fouten	Rechtmatigheidsfouten per ministerie in percentage van de totale rechtmatigheidsfouten in de jaarrekening.
O: onzekerheden	Getrouwheidsfouten per ministerie in percentage van de totale getrouwheidsfouten in de jaarrekening.
G: Getrouwheid	Rechtmatigheidsonzekerheden per ministerie in percentage van de totale rechtmatigheidsonzekerheden in de jaarrekening.
R: Rechtmatigheid	Getrouwheidsonzekerheden per ministerie in percentage van de tot getrouwheidheidsonzekerheden in de jaarrekening.

Omschrijving	SO		AZ		BPD		JUS		VVRP		EO		OWCS		SOAW		GMN		FIN		Totaal	
	F		F		F		F		F		F		F		F		F		F		F	
	R		R		R		R		R		R		R		R		R		R		R	
Begrotingsoverschrijdingen																						
Uitgaven	-		1,9		1,2		5,8		-		4,9		-		12,5		70,9		-		97,2	
Inkomsten	-		12,6		0,5		-		15		-		0,8		-		-		52,0		80,9	
Totale begrotingsoverschrijdingen per ministerie	**-**		**14,5**		**1,7**		**5,8**		**15,0**		**4,9**		**0,8**		**12,5**		**70,9**		**52,0**		**178,1**	
	F	O	F	O	F	O	F	O	F	O	F	O	F	O	F	O	F	O	F	O	F	O
	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G	R G
Balanspost																						
Immateriële vaste activa	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	10,5 10,5	3,9 -	3,9 3,9	- -	- -	- -	- -	1,6 -	6,0 6,0	5,5 -	20,4 20,4		
Materiele vaste activa (mva)	0,1 -	0,1 0,1	0,8 -	0,2 0,2	0,6 0,3	0,6 0,5	3,1 -	3,2 3,2	5,1 -	18 17,2	- -	- -	5,5 -	5,5 5,5	- -	5,0 5,0	0,5 -	436,3 436,5	2,2 0,2	2,0 2,0	17,9 0,5	470,3 470,3
Financiële vaste activa	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	96,0 96,0	- -	- -	- -	19,0 19,0	- -	- -	- -	115 115
Vorderingen	- -	- -	- -	2,9 2,9	- -	- -	- -	3,9 3,9	24,6 24,6	101,7 101,7	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	12,8	- -	7,3 14,9	24,6 24,6	128,6 123,4
Liquide middelen Eigen	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	5,3 5,3	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	0,8 0,8	- -	6,1 6,1
vermogen	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	46,8 46,8	- -	46,8 46,8
Voorzieningen	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	15,4	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- 15,4
Kortlopende Schulden	- -	2,1 2,1	- -	15,8 15,8	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1,0 1,0	60,7 60,7	1,0 1,0	78,6 78,6
Overlopende passiva	- -	- -	- -	- -	- -	- -	7,8 7,8	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	7,8 7,8
Totale F/O inzake per ministerie	**0,1 -**	**2,2 2,2**	**0,8 -**	**18,9 18,9**	**0,6 0,3**	**8,4 8,3**	**3,1 -**	**12,4 12,4**	**29,7 24,6**	**119,7 134,3**	**- -**	**10,5 10,5**	**9,4 -**	**105,4 105,4**	**- -**	**5,0 5,0**	**0,5 -**	**468,1 455,5**	**4,8 1,2**	**123,6 131,2**	**49,0 26,1**	**873,6 883,8**
Uitgaven																						
Beloning van personeel	- -	18,4 18,4	- -	12,2 12,2	- -	28,8 28,8	- -	117,5 117,5	- -	15,5 15,5	- -	5,4 5,4	- -	50,3 50,3	- -	10,8 10,8	- -	16,9 16,9	- -	30,6 30,6	- -	306,4 306,4
Verbruik van goederen en diensten	- -	7 7	0,02 -	5 5	0,7 -	15,5 16	0,9 -	40 39,9	0,003 -	21 21	- -	4 4	0,3 -	18,5 18,5	0,05 -	8 8	0,001 -	9 9	7 -	48,7 48,7	9 -	175,8 176,8
Interest	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2,0 2,0	- -	2,0 2,0
Subsidies/Overdrachten Sociale	- -	13,7 13,7	4,8 -	4,8 4,8	- -	- -	4,2 -	4,2 2,7	9,1 -	- -	30,1	8,5 8,5	204,0 -	200,4 191,1	10,1 -	15,2 15,2	33,7 -	41,7 41,7	- -	- -	296,0 -	288,4 277,7
zekerheid	- -	- -	- -	- -	- -	18,2 18,2	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	49,3 49,3	3,6 -	- -	- -	- -	3,6 -	67,5 67,5
Andere uitgaven	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1,7 1,7	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1,7 1,7
Totale F/O uitgaven per ministerie	**- -**	**38,6 38,6**	**4,82 -**	**22,3 22,3**	**0,7 -**	**62,5 62,5**	**5,1 -**	**161,6 160,1**	**9,103 -**	**36,1 36,1**	**30,1 -**	**17,9 17,9**	**204,3 -**	**270,9 261,6**	**10,15 -**	**83,0 83,0**	**37,301 -**	**67,5 67,5**	**7,1 -**	**81,3 81,3**	**308,7 -**	**841,8 832,1**
Inkomsten																						
Belastingen	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1.412,9 3.725,0	- -	1.412,9 3.725,0
Schenkingen en subsidies	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Andere inkomsten	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	18,6 18,6	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	23,4 23,4	- -	41,9 41,9
Totale F/O inkomsten per ministerie	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**18,6 18,6**	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**- -**	**1.436,3 3.748,4**	**- -**	**1.454,8 3.766,9**
Totale F/O per ministerie	**0,1 -**	**40,8 40,8**	**20,1 -**	**41,2 41,2**	**3,0 0,3**	**70,9 70,8**	**14,0 -**	**174,0 172,5**	**53,8 24,6**	**174,4 189,0**	**35,0 -**	**28,4 28,4**	**214,5 -**	**376,3 367,0**	**22,7 -**	**88,0 88,0**	**108,7 -**	**535,6 523,0**	**63,9 1,2**	**1.641,2 3.960,9**	**535,7 26,1**	**3.171 5.482**

Totale F/O per ministerie in percentage van de totale F/O	**0,0**	**-**	**1,3**	**0,7**	**3,8**	**-**	**1,3**	**0,8**	**0,6**	**1,1**	**2,2**	**1,3**	**2,6**	**-**	**5,5**	**3,1**	**10,0**	**94,3**	**5,5**	**3,4**	**6,5**	**-**	**0,9**	**0,5**	**40,0**	**-**	**11,9**	**6,7**	**4,2**	**-**	**2,8**	**1,6**	**20,3**	**-**	**16,9**	**9,5**	**11,9**	**4,6**	**51,8**	**72,3**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100**

Tabel 8 – Totale fouten en onzekerheden van de balans en recapitulatieposten per ministerie (x NAf. miljoen) en in percentage in vogelvlucht (PMs zijn niet inbegrepen)

F:	Fouten.
O:	Onzekerheden.
R:	Rechtmatigheid.
G:	Getrouwheid.

Fouten/Onzekerheden	SO		AZ		BPD		JUS		VVRP		EO		OWCS		SOAW		GMN		FIN		Totaal	
	NAf.	%	NAf.	%	NAf.	%	NAf.	%	NAf.	%	NAf.	%	NAf.	%	NAf.	%	NAf.	%	NAf.	%	NAf.	%
Rechtmatigheidsfouten	0,1	0,02	20,1	3,8	3,0	0,6	14,0	2,6	53,8	10,0	35,0	6,5	214,5	40,0	22,7	4,2	108,7	20,3	63,9	11,9	535,7	100
Getrouwheidsfouten	-	-	-	-	0,3	1,1	-	-	24,6	94,3	-	-	-	-	-	-	-	-	1,2	4,6	26,1	100
Rechtmatigheidsonzekerheden	40,8	1,3	41,2	1,3	70,9	2,2	174,0	5,5	174,4	5,5	28,4	0,9	376,3	11,9	88,0	2,8	535,6	16,9	1.641,2	51,8	3.171	100
Getrouwheidsonzekerheden	40,8	0,7	41,2	0,8	70,8	1,3	172,5	3,1	189,0	3,4	28,4	0,5	367,0	6,7	88,0	1,6	523,0	9,5	3.960,9	72,3	5.482	100

Bijlage 2 – Ernstige tekortkomingen (x NAf. miljoen)

Legenda:	
R:	Rechtmatigheid.
G:	Getrouwheid.
PM:	Pro memorie. Niet in te schatten.

Nr.	Jaarrekeningpost	Omschrijving	Ministerie	Totaal fout		Totaal onzeker	
				R	G	R	G
1.	Belastingen	De AO/IB hiervan is niet betrouwbaar omdat onder andere onbevoegden toegang hebben tot het belastingsysteem.	Financiën	-	-	1.412,9	1.412,9
2.	Andere inkomsten	Geen formele procedures voor inkomstenstromen van de ministeries.	Alle ministeries	-	-	41,9	41,9
3.	Beloning van personeel	De AO/IB hiervan is niet betrouwbaar omdat onder andere interne controles ontbreken.	Alle ministeries	PM	-	306,4	306,4
4.	Subsidies/ overdrachten	Niet volgen van procedures en richtlijnen betreffende onder andere vereiste ministeriële beschikkingen en doelmatigheidscontroles subsidies. Er is ook geen duidelijke splitsing tussen subsidies en overdrachten.	Alle ministeries. Met uitzodering van het ministerie van Financiën.	296	-	288,4	277,7
5.	Verbruik van goederen en diensten (aangaan van verplichtingen)	Geen volledige naleving van de wet- en regelgeving. Onder andere verplichtingen zonder programma van eisen en betalingen door niet formeel aangewezen betalingsordonnateurs.	Alle ministeries	9	-	175,8	175,8
6.	Materiële vaste activa	Diversen, zoals verplichtingen zonder programma van eisen, betalingen door onbevoegden, niet formeel aangewezen betalingsordonnateurs, geen duidelijke richtlijnen voor activeren van kapitaaluitgaven, geen inzicht in de totale materiele vaste activa en geen inventarisatie hiervan.	Alle ministeries	-	-	PM	PM
7.	Financiële vaste activa	Onder andere geen leningsovereenkomsten.	Financiën	-	-	PM	PM
8.	Alle	Begrotingsoverschrijdingen die niet vooraf door de Staten zijn geaccordeerd.	Alle ministeries	178,1	-	-	-
9.	Alle	Besluitenlijsten van de RvM en bevestiging over getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening niet ontvangen.	Alle ministeries	PM	PM	PM	PM

Bijlage 3 – Deelprojecten in de Roadmap om het financieel beheer te verbeteren

De met rood gemarkeerde onderdelen zijn geprioriteerd.

No.	Project	Tekortkoming	Werkzaamheden om tekortkoming op te lossen
1.	Versterking financiële functies	Financiële functies zijn in onvoldoende mate ingevuld.	- Evalueren van functie van financial controller. - Functiebeschrijving, functiewaardering en werkproces voor de functie van financial controller en internal auditor. - Ondersteuning bij zowel de opzet alsook de nadere invulling van de interne controlefunctie (pilot cycle).
2.	Beloning van personeel	Onzekerheid omtrent de juistheid en rechtmatigheid van de verantwoorde personeelskosten	- Op orde brengen van personeelsdossiers. - Formele procedures en richtlijnen inzake de personeels- en salarisprocessen beschrijven en implementeren. - Interne controle voeren op getrouwheid en rechtmatigheid van de opgenomen personeelsgegevens in PIMS@all-paymaster en de doorgevoerde mutaties in salarisadministratie. - Aantrekken en inwerken van ontbrekend deskundig personeel. - Implementatie toereikende AO/IB m.b.t. proces omtrent kosten Beloning van Personeel.
3.	Subsidies en Overdrachten	Onzekerheid omtrent de juistheid en rechtmatigheid van de Subsidies en Overdrachten.	- Duidelijke splitsing tussen Subsidies en Overdrachten en dit ook als zodanig in kaart brengen m.b.t. verantwoorde Subsidies en Overdrachten. - Start wegwerken van de tekortkomingen zoals genoemd in *Managementletter* betreffende dit proces bij ministeries met grootste aandeel in deze kosten. - Betrouwbaar en controleerbaar proces subsidies en overdrachten.
4.	Financiële vaste activa	Onjuiste waardering financiële vaste activa. Onzekerheid bestaan en volwaardigheid uitgegeven leningen en studieleningen.	- Zorgdragen voor tijdige oplevering jaarrekeningen overheidsentiteiten conform Code Corporate Governance. - Wegwerken van achterstand in het verwerken en controleren van de studieleningen.
5.	Materiële vaste activa	Onzekerheid omtrent het bestaan, volledigheid en waardering van de Materiële Vaste Activa.	- Opstellen en vaststellen eenduidige richtlijnen activeren van kapitaaluitgaven. - Zorgdragen voor voldoende en geschikte onderliggende documentatie van de investeringen t/m 2020. - Afspraken inzake economische en juridische eigendomwoningen in beheer van de FKP. - Uitvoering project Domeinbeheer voor inventarisatie (voor zover nog niet opgestart) en waardering en vaststelling van het eigendom voor alle andere onroerende goederen van het Land. - Beschrijven en invoeren toereikend Materiele Vaste Activa-proces.
6.	Verbruik van goederen en diensten	Onzekerheid omtrent de juistheid, juiste periodetoerekening en rechtmatigheid van de kosten Verbruik Goederen en Diensten.	Opzetten en implementeren betrouwbaar en controleerbaar proces verbruik van goederen en diensten (conform aanbevelingen *Managementletters* van de SOAB).
7.	Inkomsten Belastingen	Onzekerheid omtrent de volledigheid, nauwkeurigheid en het bestaan van de opbrengsten uit hoofde van belastingen.	- Invoeren nieuw geautomatiseerd systeem belastingen met toereikende functiescheidingen binnen systeem. - Vaststellen toereikende functiescheiding en systeeminstellingen door middel van IT-audit door de SOAB. - Opzetten en implementeren betrouwbaar en controleerbaar proces inzake verwerking ontvangsten belastingen en overige mutaties binnen belastingproces.
8.	Andere inkomsten	Onzekerheid omtrent volledigheid, nauwkeurigheid en het bestaan van diverse overige inkomsten.	Opstellen en implementeren betrouwbare en controleerbare procedures en richtlijnen.
9.	Begrotings-overschrijdingen	Geen voorafgaande goedkeuring materiële begrotingsover-schrijdingen door de Staten.	- Uitvoeren van begrotingsdoorlichting. - Invoeren proces waarbij verwachte ontwikkelingen omtrent mogelijke begrotingsoverschrijdingen tijdig worden gesignaleerd en per 15 november lopend dienstjaar inzichtelijk zijn.
10.	Besluitenlijsten van de RvM	Onzekerheid over geheel van opgenomen rechten en verplichtingen in de jaarrekening.	Maken van werkafspraken tussen het Secretariaat van de RvM en de SOAB ter verkrijging van inzicht in de besluitenlijsten van de RvM.
11.	Bevestiging bij de jaarrekening	Geen bevestiging van de RvM bij de jaarrekening.	- Belang van betreffende bevestiging benadrukken en toelichten bij de RvM. - Ondertekening door de RvM van bevestiging bij de jaarrekening.

Bron: *Roadmap voor een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2021 van het Land Curaçao d.d. 1 januari 2019, pagina 6 tot en met 8.*

Bijlage 4 – Lijst Collectieve Sector 2019/2020[56]

I. Onderdeel overheid

1. Land Curaçao

II. Onderdeel Sociale Zekerheid en Zorg

2. Sociale Verzekeringsbank (SVB) inclusief Fonds Algemene Verzekering Bijzondere Ziektekosten (AVBZ)
3. Cessantiafonds

III. Onderdeel Overige Collectieve Sector

4. ABC Autobusbedrijf Curaçao N.V.
5. Criminaliteitsbestrijdingsfonds
6. Curaçao Tourism Development Foundation (CTDF)
7. Fundashon pa Edukashon i Formashon di Fishi i Kapasitashon (FEFFIK)
8. Fundashon pa Inovashon den Enseñansa (FIDE)
9. Fundashon Biblioteka Publiko Kòrsou
10. Fundashon Kas di Kultura Kòrsou
11. Fundashon Kuido di Ambulans
12. Fundashon Material pa Skol (FMS)
13. Fundashon Maneho di Adikshon (FMA)
14. Fundashon pa Planifikashon di Idioma (FPI)
15. Fundashon Perspektiva i Sosten Integral (PSI/SKUCHAMI)
16. Fundashon Sentro pa Guia Edukashonal (SGE)
17. Fundashon Tayer Soshal Sta. Martha
18. Fundashon Wega di Number Kòrsou (FWNK)
19. Raad voor Ouderenbeleid
20. Servisio Limpiesa Kòrsou N.V.
21. Stichting Ontwikkeling Land- en Tuinbouw Plantage de Savaan (SOLTUNA)
22. Stichting Belastingaccountantsbureau (SBAB)
23. Stichting Brasami
24. Stichting Bureau Toezicht en Normering Overheidsentiteiten (SBTNO)
25. Stichting Gaming Control Board
26. Stichting Gezinsvoogdij instelling (GVI)
27. Stichting Monumentenzorg Curaçao
28. Stichting Secretariaat Curaçaos Informatica Stimuleringsplan
29. Stichting Slachtofferhulp Curaçao
30. Stichting Studiefinanciering Curaçao (SSC)
31. Stichting Wegenfonds Curaçao (SWC)
32. University of Curaçao Dr. Moises da Costa Gomez (UoC)
33. Fundashon Desaroyo Deportivo Kòrsou (FDDK)
34. Stichting Ambulante Justitiele Jeugdzorg Curaçao (AJJC)
35. Stichting Monumentenfonds Curaçao
36. Stichting Kadaster en Openbare Registers Curaçao
37. Stichting Fonds voor Sociale Ontwikkeling en Economische Bedrijvigheid (Reda Sosial)
38. Bureau Telecommunicatie en Post (BT&P)
39. Stichting HNO Holding
40. HNO Vastgoed en Beheer N.V.
41. HNO Transitie en Exploitatie N.V.
42. Stichting CINEX
43. Stichting Onderhoud Schoolgebouwen (SOS)
44. National Archaeological Anthropological Memory Management (NAAM)

[56] De elf organisaties opgenomen onder de nummers 34 tot en met 44 zijn toegevoegd aan de lijst van 2019/2020. Deze waren niet op de lijst van 2017/2018.